

ΜΟΥΣΙΚΗ

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ ΜΟΥΣΙΚΟΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΜΕΤΑ ΤΕΜΑΧΙΩΝ ΦΩΝΗΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

ΕΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚῃ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΙΚῃ ΠΑΡΑΣΗΜΑΝΤΙΚῃ ΣΥΝΤΑΞΣΟΜΕΝΟΝ
ΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ἙΛΛΗΝΩΝ ΚΑΙ ΞΕΝΩΝ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΚΑΙ ΜΟΥΣΙΚΟΛΟΓΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ Γ. Δ. ΠΑΧΤΙΚΟΣ

Ο ΜΕΓΑΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΚΑΙ ΩΣ ΜΕΓΑΣ ΜΟΥΣΙΚΟΣ

Ἐπι τῇ εὐκαιρίᾳ τοῦ νέου ἔτους ἀπανταχοῦ τοῦ ἑλληνισμοῦ ἡ λαϊκὴ ψυχὴ ὑμνεῖ καὶ γεραίρει τὸν μέγαν τῆς Καππαδοκίας Ἱεράρχην δι' ἄσμάτων ἐξόχως ἐκφραστικῶν καὶ ἐξόχως συγκινητικῶν. Δὲν ὑπάρχει χωρίον ἑλληνικόν, πολίχνη ἑλληνικὴ, ἢ ὁποῖα νὰ μὴ ἔχη καὶ τὸ δημοτικὸν αὐτῆς ἄσμα, τὸ προσφιλὲς *Ἀι-βασιλείαικο τραγοῦδι*. Διὰ τὴ παν-ἑλλήμιος καὶ πανορθόδοξος αὕτη διὰ μουσικῆς ἐξυμνησις τοῦ Μ. Βασιλείου; Νῦν ὅτε πανταχοῦ τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐορτάζεται, ὅσον ἔνεστι, μεγαλοπρεπῶς καὶ πανηγυρικῶς τὸ νέον ἔτος καὶ ἡ μετ' αὐτοῦ συνημμένη τοῦ μεγάλου Πατρὸς ἐορτὴ νομίζομεν ὅτι ἐπίκαιρος εἶνε καὶ ἡ στιγμὴ ὅπως ἐξετάσωμεν τοὺς λόγους τῆς τοιαύτης δημοτικότητος· εἶχεν ἄρα γε σχέσιν τινὰ μετὰ τῆς μουσικῆς ὁ μέγας τῆς Καππαδοκίας φωστὴρ; ἐγνώριζε μουσικὴν, θεοράπευεν αὐτήν, ὥστε ὁ ἑλληνικὸς λαὸς τοσοῦτον πανδήμως διὰ τῆς μάγου μελωδίας νὰ ἐξυμνῇ αὐτόν;

Ὁφείλομεν λοιπὸν νὰ γνωρίζωμεν ὅτι ὁ οὐρανοφάντωρ Βασίλειος ἦτο οὐ μόνον τῆς ἑλληνοχριστιανικῆς παιδείας καὶ θεολογίας ὁ μέγας προοιβασιτής, ἀλλὰ καὶ τῆς ὑγιουῶς μουσικῆς ὁ μέγας ὑπερμαχος. Ἐμποτισθεὶς εἰς τὰ νάματα τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς σοφίας καὶ τέχνης, εἰσδύσας εἰς τὸ πνεῦμα τῆς πλατωνικῆς καὶ ἀριστοτελικῆς σχολῆς τῶν Ἀθηνῶν ἐγένετο ὁ ἐνθερμος ἀπόστολος καὶ τῆς ὑψηλῆς περὶ μουσικῆς διδασκαλίας αὐτῶν. Εἶνε ἐκ τῶν ἐνθουσιωδῶν ἐκείνων Πατέρων τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας, ὅστις ἀναγνωρίσας τὴν μεγάλην πνευματικὴν ἰσχὴν καὶ ἐπίδρασιν τῆς θείας τέχνης, ἐγκατέμειξεν αὐτὴν εἰς τὰ δόγματα καὶ εἰς πᾶσαν ἄλλην τῆς ἱεραῆς χριστιανικῆς λατρείας ἐκδήλωσιν. «*Βίαιον μὲν μάθημα, λέγει οὗτος, οὐ πέφυκε*

παραμένειν, τὸ δὲ μετὰ τέρψεως καὶ χάριτος εἰσδύμενον μοιμώτερον ταῖς ψυχαῖς ἐνιζάνει. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ ἐκ τῆς μελωδίας τερπνὸν τοῖς δόγμασιν ἐγκατέμειξεν, ἵνα τῷ προσηγεῖ καὶ λείψῃ τῆς ἀκοῆς τὸ ἐκ τῶν λόγων ὠφέλιμον ὑποδεχόμεθα.» Διὰ τοῦ χωρίου τούτου καταδεικνύει ὁ θεῖος Πατὴρ ὁποῖον καὶ ὁπόσον μέγα ἐκ τῆς μουσικῆς ὄφελος προσπορίζεται. Ἡ διὰ τῶν φθόγγων τῆς μάγου τέχνης γινομένη διδασκαλία οὐ μόνον ὑψίστην παρέχει πνευματικὴν τέρψιν, ἀλλὰ καὶ διαρκὴ καὶ μόνιμον ὠφέλειαν. Οὐ μόνον δὲ τοῦτο ἀλλὰ διὰ τῆς χορικῆς συνωδῆς προξενεῖται, κατὰ τὸν Μ. Βασίλειον, καὶ σύνδεσμος πνευματικὸς καὶ ἀληθὴς συναδέλφωσις καὶ χριστιανικὴ ἀγάπη τοῦ λαοῦ. Ἡ ἐπομένη ὑπὲρ τῆς δυνάμεως τῆς μουσικῆς περικοπὴ ἀποτελεῖ, τοῦτ' αὐτό, ἐξάισιον ὕμνον, ἔξοχον λυρισμὸν πρὸς τὴν θεῖαν καὶ ὄντως οὐράνιον τέχνην.

«*Ψαλμὸς γαλήνη ψυχῶν, βραβευτὴς εἰρήνης, τὸ θορυβοῦν καὶ κυμαῖνον τῶν λογισμῶν καταστέλλων, μαλάσσει μὲν γὰρ τῆς ψυχῆς τὸ θυμούμενον, τὸ δὲ ἀκόλαστον σωφρονίζει· ψαλμὸς φιλίας συναρωγός, ἔνωσις διεστῶτων, ἐχθραίνοντων διαλλακτήριον. Τίς γὰρ ἔτι ἐχθρὸν ἠγεῖσθαι δύναται, μεθ' οὗ μίαν ἀφῆκε πρὸς Θεὸν φωνήν; ὥστε καὶ τὸ μέγιστον τῶν ἀγαθῶν, τὴν ἀγάπην ἢ ψαλμωδία παρέχεται, οἰοῖται σύνδεσμόν τινα πρὸς τὴν ἔνωσιν τὴν συνωδῖαν ἐπινοήσασα, καὶ εἰς ἐνὸς χοροῦ συμφωνίαν τὸν λαὸν συναρμόζουσα.*» Ψαλμὸς νηπίοις ἀσφάλεια, ἀκμάζουσιν ἐγκαλλώπισμα, πρεσβυτέροις παρηγορία, γυναιξὶ κόσμος ἀρμοδιώτατος, ἀνάπανσις κόπων ἡμερινῶν, Ἐκκλησίας φωνή. Οὗτος τὰς ἐορτὰς φαιδρύνει, οὗτος τὴν κατὰ Θεὸν λύπην δημιουργεῖ, ψαλμὸς τὸ τῶν ἀγγέλων ἔργον, τὸ οὐράνιον πολίτευμα, τὸ πνευματικὸν θυμίαμα. Ὡ τῆς σοφῆς ἐπινοίας τοῦ διδασκάλου ὁμοῦ τε ὕδριν ἡμᾶς καὶ τὰ λυσιτελεῖ μακθάνειν μηχανομένου. Ὅθεν καὶ μᾶλλον ἐντυποῦται ταῖς ψυχαῖς τὰ διδάγματα.....

Ούτε γὰρ ἀποστολικόν τις, οὔτε προφητικὸν πικρὰγγελμα τῶν πολλῶν καὶ ῥαθύμων ῥαδίως ποτὲ τῇ μνήμῃ κατασχὼν ἀπῆλθε· τὰ δὲ τῶν ψαλμῶν λόγια καὶ κατ' οἶκον μελωδοῦσι, καὶ ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς περιφέρουσι κτλ.» Ὁ μέγας Πατὴρ τοσοῦτον ἐμβαθύνει εἰς τὸν μυστηριώδη τῆς μουσικῆς ἰδέας κόσμον, ὥστε οὐδεμίαν πλέον νὰ καταλίπη ἡμῖν ἀμφιβολίαν περὶ τῆς μεγάλης αὐτῆς σπουδαιότητος καὶ σημασίας.

Ἀλλὰ δὲν ἀρκεῖ νὰ ἔχη τις μόνον ὑψηλὰς πλατωνικὰς περὶ μουσικῆς ἰδέας, πρέπει νὰ κέκτηται τὴν δύναμιν καὶ τὸ σθένος καὶ νὰ πραγματοποιῇ αὐτὰς πρὸς τὸ καλὸν τῆς ἀνθρωπότητος. Ὁ Μέγας Βασίλειος καὶ κατὰ τοῦτο δὲν ὑστέρησεν. Ἀκράδαντον ἔχων ἐν ἑαυτῷ πεποίθησιν ὑπὲρ τῆς μεγάλης ἰσχύος καὶ ἀγαθῆς ἐπιδράσεως τῆς μουσικῆς τοσοῦτον ἐξελαίκευσεν αὐτήν, ὥστε οὐδεὶς τοῦ πνευματικοῦ αὐτοῦ ποιμνίου ἔμεινεν ἔκτος αὐτῆς. Ἡ συμμετοχὴ ὅλου τοῦ λαοῦ εἰς τὰς ὑμνωδίας αὐτοῦ, μὴδ' αὐτοῦ τοῦ γυναικείου φύλου ἐξαιρουμένου, εἶνε μουσικοθηρησκευτικὸν φαινόμενον, ὅπερ ἐξόχως τιμᾷ τὴν ὀρθόδοξον ἑλληνικὴν Ἱεραρχίαν. Ἡ ἔδρα τῆς Μητροπόλεως αὐτοῦ εἶχε καταστή, τοῦτ' αὐτό, παναρμόνιος μουσικὴ Σχολή, ἐκκλησιαστικὸν Ὁδεῖον. Ἐκεῖνο δ' ὅπερ ἡμεῖς οἱ σύγχρονοι, μεθ' ὅλα τὰ ἀφθόνως ὑπάρχοντα ὑλικά καὶ τεχνικά μέσα, δὲν κατορθώσαμεν εἰσεῖτι νὰ ἐπιτύχωμεν, τὴν μουσικὴν δηλονότι εὐπρέπειαν τῶν ἡμετέρων ναῶν, θαυμασίως ἐπέτυχεν ὁ Μ. Βασίλειος ἐν τῇ ἱερᾷ αὐτοῦ Μητροπόλει.

Ὁ Μ. Ψελλὸς μετὰ θαυμασμοῦ μνημονεύων τὰ μεγάλα μουσικὰ κατορθώματα τοῦ οὐρανοφάντορος Πατρὸς λέγει· «Εἴτε γὰρ ἐν Σεραφεῖμ μέλη ὑμνούμενα, εἴτε ἐν Χερουβείμ προσαδόμενα, εἴτε παρὰ τῶν ἐφεξῆς τάξεων μελουρούμενα, εἴτε παρὰ τῶν θείων ψυχῶν μουσουρούμενα, πάντα ἂν τις ἴδοι ἐν τῇ κατ' αὐτὸν Μητροπόλει τῷ κρείττονι φωναῖς ἀσιγήτοις ἀναπεμπόμενα· προσέθηκε ταῖς χοροστασίαις τοὺς κύκλους τῶν ψαλλόντων, ἐπηύξησε τοῖς μέλεσι μέλη, καὶ τοῖς ρυθμοῖς ρυθμοὺς προσενήνοχε· πᾶν ἔθνος ἐπισυνήγαγε, πᾶσαν τέχνην, πᾶν ἐπιτήδευμα, ἔνδον τοῦ ἱεροῦ ναοῦ πάντας συνήγαγε, καὶ τὰς ἀγροίκους γλώσσας πρὸς τὴν τοῦ κρείττονος ὑμνωδίαν ἐρρῦθμισεν· οὐθ' ὁ τέκτων, οὐθ' ὁ σκυτοτόμος, οὐθ' ὁ χαλκεύς, οὐδ' εἴ τις ἕτερος χειρῶναξ ἢ βάνανσος, τῶν μυστηρίων ἀτέλεστος, οὐδὲ τῆς πρὸς τὸ θεῖον ἐμμελείας ἀμέτοχος· ἀλλ' ᾧ πρὸ βραχέος τὸ σκῦτος ἐν ταῖς χερσίν, οὗτος ἔνδον γενόμενος τοῦ ναοῦ ἄθροον μεταπεποιήται, καὶ τὴν τε φωνὴν συνηγεῖ ταῖς ἀγγελικαῖς σάλπιγξι, τοὺς τε δακτύλους ρυθμίζει πρὸς

τὴν τοῦ χοροῦ συμφωνίαν· οὐδὲ τὸ θῆλυ πόρρω τῶν τοιούτων ἐστίν· ἀλλὰ καὶ ταύταις ἐστὶ τινὰ μέλη τοῖς μεῖζοσι συνυπηχοῦντα χοροῖς».

Ἀλλ' ὅσον ἦτο ἔνθερμος ὑπερασπιστὴς ὁ Μ. Βασίλειος τῆς ὑγιᾶς καὶ ἐναρέτου μουσικῆς, τοσοῦτον ἦτο διώκτης καὶ τοῦ ἀνηθίου καὶ βεβακχουμένου μέλους, ὅπερ ὑπῆρχεν. εἰς πόλεις τινὰς τῆς Μητροπόλεως αὐτοῦ καὶ ὅπερ ἠδύνατο νὰ φθείρη τὰ χρηστὰ χριστιανικὰ ἤθη τοῦ πνευματικοῦ αὐτοῦ ποιμνίου ¹

Λυπούμεθα πολὺ διότι τὸ στενὸν τοῦ χώρου παρακωλύει ἡμᾶς ἵνα ἔτι μᾶλλον ἐλεκταθῶμεν περὶ τὴν μουσικότητα τοῦ κλεινοῦ τῆς Καισαρείας Ἱεράρχου, ἐμποτισθέντος εἰς τὰ θεῖα τῆς μάγου τέχνηςνάματα.

Ἀρχαῖος ἑλληνὸς μουσικὸς συγγραφεὺς, λόγον ποιούμενος περὶ τοῦ τελικοῦ σκοποῦ τῆς μουσικῆς, λέγει ὅτι «ἡ μὲν ψυχαγωγία εἶνε κατὰ τὸ συμβεβηκός· ἀλλ' ὁ πρῶτιστος σκοπὸς εἶνε ἡ πρὸς ἀρετὴν ὠφέλεια». Καὶ ὄντως ἐν Καισαρείᾳ ἡ χριστιανικὴ ἀρετὴ καὶ φιλανθρωπία ἐξησκήθη ὅσον οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ. Τὰ ὀρφανοτροφεῖα, πτωχοκομεῖα καὶ νοσοκομεῖα, διὰ τὰ ὁποῖα ἡ σύγχρονος κοινωνία καυχᾶται καὶ σεμνύνεται, μὴ λησμονῶμεν ὅτι τὸ πρῶτον ἰδρύθησαν ἐν Καισαρείᾳ ἐπὶ τῶν εὐκλεῶν τοῦ μουσολήπτου Ἱεράρχου ἡμερῶν.

Μετὰ τὰ ἀνωτέρω συντόμως ρηθέντα εἶνε ἀρά γε ἀνάγκη νὰ ἐξηγήσωμεν καὶ τοὺς λόγους, διὰ τοὺς ὁποίους ὁ ἀπανταχοῦ τῆς Οἰκουμένης ἑλληνικὸς λαὸς δι' ἐκφραστικωτάτων δημοτικῶν ῥημάτων τιμᾷ καὶ γεραίρει τὸν δημοφιλέστατον καταστάντα μέγαν καὶ τῆς μουσικῆς ἰδέας ὑπέρμαχον τῆς Καπαδοκίας Ἱεράρχην;...

Λαὸς ὅστις αὐτοβούλως καὶ αὐτοπροαιρέτως κατὰ παράδοσιν διὰ τοιούτων ῥημάτων ἐξυμνεῖ τοὺς προμάχους τῆς Πίστεως καὶ τῆς Πατρίδος αὐτοῦ εἶνε προωρισμένος μεγάλως νὰ ἐνισχύσῃ καὶ νὰ ἐξάρῃ τὰ θρησκευτικὰ καὶ ἔθνικα ἰδεώδη τοῦ Γένους καὶ τῆς Ἐκκλησίας.

Εἶθε δὲ καὶ ὁ παρ' ἡμῖν κληρὸς καὶ μάλιστα ὁ ἀνώτερος, ὅστις φαίνεται παραμελήσας τὴν ἱεράν

1) «Εἰσὶ τινες πόλεις παντοδαποῖς θεάμασι θαυματοποιῶν ἀπὸ βαθέως ὄρθρου μέχρις ἑσπέρας αὐτῆς ἐστιῶσαι τὰς ὄψεις. Καὶ μέντοι καὶ μελῶν τινῶν κεκλασμένων καὶ διεφθαρμένων καὶ πνεύμασι πολλῆν ἀκλασάν ταῖς ψυχαῖς ἐντικτόντων, ἐπὶ πλείστον ἀκούοντες οὐκ ἐμπίπλυνται... οὐκ εἰζότες ὅτι ὀρχήστρα εὐθυνομένη θεάμασι ἀκλασταῖς καινῶν καὶ δαιμόσιον ἀσελγείας ταῖς συγκαθημένους ἐστὶ, καὶ τὰ παναρμόνια τῶν ἀλλῶν μέλη καὶ ἕσματα πορνικά, ἐγκαθιζόμενα ταῖς τῶν ἀκουσάντων ψυχαῖς οὐδὲν ἕτερον ἢ πάντας ἀσχημονεῖν ἀναπεῖθει, τὰ τῶν κιθαριστῶν κρούματα μιμούμενος». (Μ. Βασίλειος).

μουσικήν παράδοσιν τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας, εἶθε, λέγομεν, διὰ τοιούτων μουσικοθησκευτικῶν διδαγμάτων καὶ ὑποδειγμάτων νὰ ποδηγηθῆσιν τὸν λαὸν πρὸς τὰ ὑψηλὰ τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας καὶ φυλῆς ἰδεώδη, ἀφ' οὗ μάλιστα, κατὰ τὸν Μ. Βασίλειον, «*ψαλμὸς τὸ τῶν ἀγγέλων ἔργον, τὸ οὐράνιον πολίτευμα, τὸ πνευματικὸν θυμίαμα, Ἐκκλησίας φωνή.*»

Γ. Δ. ΠΑΧΤΙΚΟΣ

ΛΑΖΑΡΟΥ ἈΝΑΣΤΑΣΙΣ

(ΘΑΥΜΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ)

Α'

Ἦς τ' Αἰ-Βασιλείου τὸ εἰκόνισμα μπροστά γονατισμένη μάνα με τρία ὄρφανά, χήρα δυστυχημένη, (κι' ἀπ' τὰ κομμένα μάτια της δάκρυ πικρὸ εἶχε στάξει) λέγει ἔς τὸν Ἅγιο—«Γὼ φτωχή, μικρὸ κερί ἔχω τάξει ἔς τὴν χάρι Σου· μὰ δὲν κυττᾷς, σὺ Ἅγιος τὰ μεγάλα· γιατί τῆς Φτώχειας τὸ κερί δὲν φέγγει σὰν καὶ τᾶλλα. Φέγγει θαμπὰ πλούσιο κερί, π' ἀνάβει ἢ Περηφάνεια! μὰ ὅποιο ἀνάβει ἢ Χηρεία κι' ὅποιο κολλᾷ ἢ Ὁρφάνια, αὐτὸ εἶναι φεγγερὸ κερί! αὐτὸ εἶναι ἀγιοκέρι, αὐτὸ! ποῦ ἀνάβει φτωχικὸ καὶ παιδεμένο χέρι! . . . Ἄχ! πόσο θέλω νᾶρξεται ἡ ἄγια ἢ Γιορτὴ Σου! νὰ ἰδῶ ἔς τὴ Νέα τὴ Χρονιά, τί γράφει τὸ χαρτί Σου! ἴσως καὶ ἰδῶ τὸν ἄνδρα μου με τὸν Καινούργιο Χρόνο, ποῦ μουφυγε στὴν ξενιτειὰ καὶ μ' ἄφσε μαῦρο πόνο! τὸν πόνο πῶχω στὴν καρδιά κι' αὐτὰ τὰ ὄρφανά μου! ἄχ! εἶναι Ἄγιε μου, πολλὰ! πολλὰ τὰ βάσανά μου! . . . Ἄχ! μοῦ εἶπαν πῶς ἀπέθανε ἐκεῖ μακρὰ στὰ ξένα! Ἄχ! Χάρε, πῶς δὲν ἔπαιρνες μαζί μ' αὐτὸν κ' ἐμένα! . . . Τί λέγω καὶ κολάζομαι! .. κι' αὐτά! .. σὲ ποιὸν τ' ἀφίνω, ὅπου γι' αὐτὰ καὶ δάκρυα κ' αἶμα κ' ἰθρῶτα χύνω! .. ἂν ἔχουνε ἀπ' τὸ Θεὸ πολλὰ νὸ ζήσουν χρόνια, ἔς τοῦ Πλούτου τὴν ἀπανθρωπιά, συμπεριεξιά καὶ περιφρόνια; Ἄχ! παρακάλεῖ τὸ Χριστὸ νὰ μοῦ τὸν ἀναστήσῃ! κι' αὐτὸν τὸν ἄεγαν Λάζαρο! κ' ἦταν καλὸς! κι' ἄς ζήσῃ! γιατί εἶναι ἡ ζωὴ γλυκεριὰ μ' ὅλα της τὰ φαρμάκια! ἄχ! με φαρμάκια τράνεψα τὰ δόλια μου παιδάκια! (καὶ γύρισε κ' εἶδε τάρφανά, ποῦ εἶχε στὸ πλευρὸ της) Σηκῶθηκ' ἀνάβει τὸ κερί καὶ κάνει τὸ σταυρὸ της (τὰ δάκρυα κυλούσανε στὴ μαύρη τὴν ποδιά της) καὶ τὴν εἰκόνα φίλησαν κι' αὐτὴ καὶ τὰ παιδιὰ της· . . . τῆς φάνηκαν . . . πῶς γέλασαν τ' Αἰ-Βασιλείου τὰ χεῖλη! .. καί.. σὰν ν' ἀκούῃ «ὑπομονή».. σὰν κάποιος νὰ τῆς «μίλει!.. ἀνατριχιάζει! γύρισε με μάτια φοβισμένα νὰ ἰδῆ, ποιὸς νὰ τῆς μίλησε! μὰ δὲν εἶδε κανένα! . .

Καὶ φεύγει με παρηγοριὰ ἢ πονεμένη χήρα· καὶ κάνουν πάλι τρεῖς σταυροὺς ἑστῆς Ἐκκλησίας τὴ θύρα περνᾷ κι' ἀπὸ τὴ γειτονιά τὸ χρῆμά της νὰ μάση ποῦ μιὰ ἑβδομάδα δούλεψε, καὶ νὰ ἐτοιμάση γιὰ τὰ φτωχὰ της ὄρφανά. . . φαγάκι νὰ τοὺς βράσῃ . . . καί. . . βλέπουν ἀρχοντόπουλα, ποῦ εἶχανε περάση μπροστά τους ὑπερήφανα με χίλια τόσα δῶρα! (κ' ἦταν γιὰ τὰ παιδάκια της πικρὴ ἐκεῖν' ἡ ὥρα!) «Ἄχ! τί ὄραια!!!», εἶπανε, καὶ ἑστῆς ψυχῆς τὸ βάθος τῆς ζήλιας τὸ ἀνθρώπινο τᾶχε ταράξῃ πάθος! μέσ' στῶν παιδιῶν της τὴν ψυχὴ μπαίνει τῆς μάνας μάτι κ' ἔνοιωσε τὴν ψυχούλά τους σὰν τί καῦμὸς ταράττει! . . — Παιδιά μου! μὴ ζηλέψετε, τί ἔχει ὁ ἕνας κι' ἄλλος! . . αὔριο καὶ σεῖς θὰ ἔχετε! κ' εἶν' ὁ Θεὸς Μεγάλος!

Β'

Τὴν ὥρα κείνη ἄγνωστος κάπως καλοντυμένος μ' ἠλιθοκαμμένο πρόσωπο καὶ σὰν ξενιτεμένος, μιὰ της ρωτᾷ γειτόνισσα— Ποῦ κάθεται μιὰ Ἄενη, ποῦ εἶχε τρία ὄρφανά, φτωχὴ καὶ . . . ξενοπλένει; — Νὰ κεί! αὐτὴν τὴν κάμαρη, τὴ φτωχικὴ κρατάει — Τῆς ζοῦνε ὅλα τὰ παιδιὰ; (αὐτὸς ξαναρωτάει). — Γιὰ κείνα βασανίζεται! γι' αὐτὰ ξενοδουλεύει, γιατί ἀδούλευτο παρὰ ποιέ της δὲ γυρεύει· χήρα, μονάχη καὶ φτωχὴ, δουλεύει, τί νὰ κάμη! ἀλλοιῶς θὰ τοὺς περίμενε φαράκι γιὰ ποτάμι! — Θὰ πῆ, δὲ θῆναι ὁμορφὴ πολὺ. . . γι' αὐτὸ πεινάει. . . ἀλλοιῶς μποροῦσε ἄκοπα καὶ πλούσια νὰ περνᾷ. . . — Τὴν εὐμορφιά της δὲν πωλεῖ με θησαυροὺς τοῦ Κροίσου! μὰ σὺ . . . ποιὸς εἶσαι; ποῦ ρωτᾷς γιὰ κείνη; . . ἀποκρίσου! — Ἐγὼ κι' ὁ Λαζαράκης της δουλεύαμε ἀντάμα ἐκεῖ μακρὰ! καὶ ἀπ' αὐτὸν τώρα τῆς φέρνω γράμμα! — Τί λές, καλέ!!! μὰ . . . πέθανε, εἶπαν, αὐτὸς στὰ ξένα! (αὐτὸς γυρίζει, μὴ τὸν δῆ με μάτια δακρυσμένα!). Σμπρώχνει τὴ θύρα· ἀδύνατη! τὴν ἔσπασε κ' ἐμβήκε! Φτώχεια ντυμένη καθαρὰ ἐκεῖ μονάχη βοήκε! — Ἄχ! κλέφτης θῆναι κι' ἄρπαγας!.. θὰ τὴν ἀπορρημάξῃ! . . . πολὺ καλὸ Αἰ-Βασιλείου θὰ κάμη ἢ καλομοῖρα! . . . χωρὶς κουρέλια . . . σκέπασμα καί. . . με σπασμένη θύρα . . . μὰ κλέφτης!!! δὲ ἐπρόφθασε ἐκεῖνη νὰ φωνάξῃ καὶ νὰ ἢ Ἄενη πρόκαμε μαζί με τὰ παιδιὰ της κρατιῶντας καὶ πράγματα στὴ μαύρη τὴν ποδιά της. — Ἄχ! ἕνας κλέφτης, Ἄενη μου! στὴν κάμαρή σου μπῆκε! — Τί;!!! κλέφτης;!! τ' εἶναι τὸ κακὸ καὶ τοῦτο ποῦ μ' εὐρήκε! Ἄχ! βόηθα, Αἰ-Βασίλη μου! τὰ θαύματά Σου κάνε! Θέ μου!!! ἄς μὴ εἶναι φονιάς! μονάχα κλέφτης νῆναι! . . . Καὶ κλαίγουν τὰ παιδάκια της, σὰν ἄκουσαν γιὰ κλέφτη! μὰ . . . βγαίνει ὁ Λαζαράκης της! στὴν ἀγκαλιά της πέφτει, — Ἐγὼ εἶμ' ὁ κλέφτης, Ἄενη μου!.. κ' ἦρθα νὰ κλέψω σένα! ποῦ σ' ἄφησα παντέρρημη, νὰ τριγυρνῶ στὰ ξένα! . . . «Πατέρα!!!» σκούζουν τὰ παιδιὰ! πηδοῦν στὴν ἀγκαλιά του καὶ τὰ ζεσταίνει εὐτυχῆς! με τὰ θερμὰ φιλιὰ του! . . . Σιγμῆς! . . . ὅπου δὲ γράφονται!.. γι' αὐτῆς δὲν εἶναι πέννα, γιὰ νὰ τῆς γράψῃ εὐκολο δὲν εἶναι στὸν καθένα! . . .

Σόφια, Δεκέμβριος 1912.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΧΑΡΙΔΗΜΟΣ

Ο Διευθυντής τῆς «Μουσικῆς» γράφων ἐν Βιθυνίᾳ συγκινητικὸν δημόδες ἴσσημα παρὰ γράϊας ὀγδοηκοντούτιδος.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Δ. ΠΑΧΤΙΚΟΥ

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

ΕΚ ΤΗΣ ΑΝΑ ΤΗΝ Μ. ΑΣΙΑΝ ΠΡΟΣ ΠΕΡΙΣΥΛΛΟΓΗΝ
ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΑΙΣΜΑΤΩΝ ΠΕΡΙΟΔΕΙΑΣ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου τεύχους).

Ἡ σύγχρονος Νίκαια (Ἰσνίκ).

Προτοῦ δώσωμεν πέρας εἰς τὰς ἡμετέρας ἐκ Νικαίας ἐντυπώσεις ἀναγκαιότατον θεωροῦμεν ὅπως χαράξωμεν γραμμὰς τινὰς καὶ περὶ τῆς συγχρόνου Νικαίας¹. Ἄν καὶ τὸ ἡμέτερον σημειωματάριον περιλαμβάνει πλείστ' ὄσας ἀρχαιολογικάς, ἱστορικάς, λαογραφικάς κλπ. σημειώσεις, ἐν τούτοις, συντομίας χάριν, θὰ περιορισθῶμεν εἰς τὰ κυριώτατα. Ἡ

1. Ὅτε κατὰ τὸ τέλος τῆς περιοδείας ἡμῶν ἐπανήλθομεν εἰς Κων/πολιν, ὑπεβάλομεν εἰς τὴν Α. Θ. Π. τὸν ἀείμνηστον Πατριάρχην Ἰωακείμ Γ' σειρὰν φωτογραφῶν τῶν πλέον ἀξιοσημειώτων μερῶν καὶ ἐρειπίων τῆς Νικαίας. Ἡ Α. Θ. Π., ὑποβαλοῦσα αὐτάς καὶ εἰς τὴν Ἁγίαν καὶ Ἱερὰν Σύνοδον, διέταξε τὴν ἀνάρτησιν αὐτῶν ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τῶν Πατριαρχείων.

σύγχρονος Νίκαια, τουρκιστὶ καλουμένη κατὰ παραφθορὰν Ἰσνίκ (= *Εἰς Νικαίαν*), εὐρίσκεται ἀκριβῶς ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς παλαιᾶς Νικαίας καὶ ἐντὸς τῶν ἐνδόξων αὐτῆς παλαιῶν τειχῶν. Οἱ κάτοικοι ἐν γένει ἀνέρχονται εἰς 500 περίπου οικογενείας, ἐξ ὧν 250 τουρκικαί, 150 προσφύγων μωαμεθανῶν, καὶ περὶ τὰς 100 ὀρθόδοξοι ἑλληνικαί, λαλοῦσαι ὡς τοῦ κοινοῦ βίου γλῶσσαν τὴν τουρκικὴν. Οἱ ὁμογενεῖς κάτοικοι, χάριν πλείονος ἀσφαλείας, οὐ μόνον τουρκιστὶ συνδιαλέγονται, ἀλλὰ μέχρι τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ Συντάγματος καὶ τουρκιστὶ ἐνεδύοντο, οὕτως ὥστε δυσκόλως ἠδύνατό τις ἐκ τῆς περιβολῆς νὰ διακρίνη αὐτούς. Ἀλλὰ νῦν σημαντικῶς μετεβλήθησαν οἱ ὄροι τοῦ βίου.

Ἡ Μητρόπολις τῆς Νικαίας ἔδραν ἔχει νῦν τὴν ἑλληνικωτάτην *Κίον* (Κεμλέκ), ἀπέχουσαν τῆς ἱστορικῆς πόλεως περὶ τὰς 12 ὥρας δι' ἵππου. Ἐκ Κων/πόλεως, ὅμως δύναται τις νὰ φθάσῃ σιδηροδρομικῶς εἰς Νικαίαν ἐντὸς 11 ὥρῶν, ἤτοι 8 μὲν ὥρας μέχρι τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ *Μέκετζε* καὶ ἐντεῦθεν 3 ὥρας δι' ἀμάξης ἢ δι' ἵππου εἰς Νικαίαν. Ἐν ᾧ διὰ θαλάσσης χρειάζονται δύο ἡμέραι, ἤτοι μίαν ἡμέραν διὰ Κίον, καὶ ἑτέραν διὰ

ξηρᾶς ἢ καὶ διὰ τῆς παρακειμένης Ἀσκανίας λίμνης. Ἡ διὰ τοῦ σιδηροδρόμου ἄρα ὁδὸς εἶνε οὐ μόνον ταχύτερα ἀλλὰ καὶ ἀσφαλεστέρα. Ἄς διατυπώσωμεν δ' ἐνταῦθα καὶ μίαν ἀτομικὴν ἡμῶν εὐχὴν. Ἐπιθυμοῦμεν ὅπως ἡ Νίκαια, ἡ ἱερὰ αὕτη τῶν θρησκευτικῶν καὶ ἔθνικῶν ἀναμνήσεων καὶ ὀνείρων τοῦ ἡμετέρου Γένους πόλις, καταστῆ καὶ πάλιν πραγματικὴ ἕδρα τῆς ὁμωνύμου Μητροπόλεως. Ἄν καὶ τοὺς πρὸς τοῦτο συνεργοῦντας λόγους ἀδυνατοῦμεν τό γε νῦν νὰ διατυπώσωμεν λεπτομερῶς, ἐν τούτοις δὲν παραλείπομεν νὰ εἴπωμεν ὅτι οὕτω ἢ νῦν Νίκαια θὰ περιφρουρηθῆ καλλίτερον καὶ αἱ ὁμογενεῖς κοινότητες τῆς ἐπαρχίας, αἱ ὁποῖαι ἅπασαι, πλὴν τῆς Κίου, εἶνε ξενόφωνοι θὰ ἐξυπηρετῶνται σκοπιμώτερον καὶ λυσιτελέστερον. Οἱ Ἕλληνας τῆς Νικαίας, ἂν καὶ ὀλιγοπληθέστεροι, ἐν τούτοις ὑπερέχουσι τῶν συνοίκων καὶ διανοητικῶς καὶ οἰκονομικῶς. Μετὰ χαρᾶς διεπιστώσαμεν ὅτι ἡ ἀναλογία τῶν μετὰ σενειῶν νομίμων κτημάτων τῶν ὁμογενῶν εἶνε 1:2, καὶ περ οἱ σύνοικοι ἔχουσι τετραπλάσιον πληθυσμόν. Οἱ πρόσφυγες Μωαμεθανοὶ κατοικοῦσι συνήθως ὑπὸ σκηνάς, ἢ καὶ ὑπὸ τὰ ἐρείπια τῶν ἀρχαίων τειχῶν καὶ κτιρίων, τὰ ὁποῖα ὑφίστανται οὕτω φθορὰν τοῦτ' αὐτὸ βανδαλικήν. Πρὸς πρόληψιν πλειόνων καταστροφῶν ἀπαραίτητον ὅπως τὸ κράτος τοῦ περὶ ἀρχαιοτήτων νόμου ἐπεκταθῆ καὶ ἐνταῦθα. Τὰ σφζόμενά ἀγάλματα παρουσιάζονται αὐτόθι ἅπαντα σχεδὸν ἀκέφαλα, διότι οἱ ἀμαθέστεροι τῶν ἐντοπίων, νομίζοντες ὅτι δύνανται ταῦτα νὰ ἀναζήσωσί ποτε, τὰ ἀποκόπτουσιν. Ὁ μαινόμενος Αἴας τὰ ἔμψυχα ποίμνια τῶν Ἀχαιῶν δι' ἀνθρώπους ὑπολαβὼν διεπέρα αὐτὰ ἐν στόματι μαχαίρας, ἐν ᾧ ἐν Νικαίᾳ καὶ τὰ ἄψυχα καὶ ἄκακα ἀγάλματα ὑφίστανται τὴν τύχην τοῦ ἀποκεφαλισμοῦ. Δὲν καταδεικνύει τοῦτο ὅτι ἡ παχυλὴ ἀμάθεια εἶνε πολλάκις χείρων τῆς μανίας;

Ἡ ἐπιτόπιος παράδοσις λέγει, ὅτι τὸ 1821 ἡ Νίκαια ἠρίθμει μόλις 12 οἰκίας. Ὁ ἀριθμὸς δ' οὗτος ἐπεβεβαιούτο καὶ ἀπὸ τὸν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐκ Ζαγορίου τῆς Ἡπείρου ἐλθόντα *Κιουτσούκ Βασίλην* (=Μικρὸν Βασίλειον), ἐν ᾧ τοῦναντίον αἱ μωαμεθανικαὶ οἰκίαι κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἀνῆρχοντο εἰς 100. Πολλοὶ τῶν ὁμογενῶν εἶνε ἀποικοὶ οἱ μὲν ἐξ Ἡπείρου, οἱ δὲ ἐκ Μακεδονίας, καὶ ἄλλοι ἐκ Καππαδοκίας κτλ. χάριν τῆς εὐφύρου τῆς χώρας ἐγκατασταθέντες ἐνταῦθα.

Ἡ ἑλληνικὴ κοινότης Νικαίας, ἐκτὸς τοῦ βασιλοκτίστου ναοῦ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, συντηρεῖ καὶ ἐν Ἀρρεναγωγείῳ, ἐν Νηπιαγωγείῳ μετὰ μᾶς ἢ καὶ δύο τάξεων Παρθεναγωγείου, ὑπὲρ τῶν ὁποίων δαπανᾷ κατ' ἔτος ἀπὸ 60-70

λίρας. Ἡ ὅλη δὲ κοινοτικὴ δαπάνη μετὰ τοῦ ἱερέως ἀνέρχεται εἰς 100 λίρας ἐτησίως. Ἀπέναντι τούτων εἰσοδήματα ἔχει ἡ ἑλλ. Κοινότης περὶ τὰς 200 λίρας, ἦτοι 40 λίρας ἀπὸ τὸ ἐνοίκιον Χανίου καὶ μαγαζίου, 20 λίρας ἀπὸ κήπους, 10 ἀπὸ ἐλαιότοπους, 90 λίρας ἀπὸ τὴν πανηγυρίν (εἰς χρήματα καὶ κουκούλια) καὶ 40 ἀπὸ κηρία καὶ ἐπιτροπικόν. Ἐκ τῶν εἰσοδημάτων τούτων καταβάλλονται αἱ τοῦ ἀρχιερέως καὶ τῶν ἱερέων ἐπιχορηγήσεις, οἱ φόροι τῶν κατοίκων, τὰ βιβλία τῶν μαθητῶν εὐπόρων τε καὶ ἀπόρων, καὶ τινα ἄλλα κονδύλια. Καὶ οὕτω οἱ κάτοικοι ἰδιαίτερος εἰς οὐδεμίαν ὑποβάλλονται δαπάνην διὰ τὰ κοινοτικά

Ἡ παλαιότερα οἰκία τῆς Ἑλληνικῆς συνοικίας Νικαίας.

αὐτῶν πράγματα. Εἰς τὸν Ἀντιπρόσωπον τοῦ κυριάρχου Μητροπολίτου ὑπεδείξαμεν τὴν ἀνάγκην τῆς χρησιμοποίησεως τῶν ἱερῶν τούτων χρημάτων μόνον ὑπὲρ τῶν σχολῶν καὶ τοῦ ναοῦ, καθόσον ἐβλέπομεν ὅτι εὐρίσκοντο τὰ σχολεῖα εἰς τελείαν παρακμὴν, ὡς ἐκ τοῦ παντελῶς ἀκαταλλήλου τοῦ διδάσκοντος προσωπικοῦ. Δύο ἀμαθεῖς γραμματοδιδάσκαλοι ἐξεπαίδευσαν τὴν ὁμολογουμένως εὐφυᾶ νεολαίαν δι' ἐκπαιδευτικῶν μέσων σκοτεινῶν δουλείας χρόνων. Φαντασθῆτε δ' ὅτι ἡ δῆθεν διδασκάλισσα διὰ νὰ παρεμποδίσῃ τοὺς κατόικους ἀπὸ τοῦ ἐγγωρίους χοροῦς κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς πανηγύρεως, ἔλεγεν ὅτι οἱ χορεύοντες θὰ τιμωρηθῶσιν αὐστηρῶς κατὰ τὴν β' Παρουσίαν!... Ἄλλ' εὐτυχῶς ὁ προοδευτικὸς ἐπίσκοπος Ἀμφιπό-

λεως κ. Εὐγένιος, συγκαλέσας κοινοτικὴν συνέλευσιν, διὰ καταλλήλων πρακτικῶν ὑπεχρέωσε τοὺς κατοίκους ὅπως ἐν τῷ μέλλοντι μόνον διπλωματούχους διδασκάλους καὶ διδασκαλίσσας διορίζωσιν, ἀπαρχὴν ποιησάμενος διὰ τῆς μετακλίσεως δύο καταλλήλων διδασκάλων¹.

Φρονοῦμεν ὅτι οἱ κατὰ καιροὺς Μητροπολίται τῆς Νικαίας ἔχουσι τὴν ὑποχρέωσιν καὶ τὸ καθήκον ὅπως ἔξαιρετικὴν ὄλως πρόνοιαν καὶ μέριμναν καταβάλλωσι διὰ τὰ κοινοτικὰ τῆς ἱστορικῆς χώρας πράγματα, ἰδίως δὲ διὰ τὰ ἐκπαιδευτικά. Εἰς ἐνθουσιώδης διευθυντῆς τῶν σχολῶν καὶ εἰς ἀφωσιωμένος ἱερατικὸς προϊστάμενος τοῦ ναοῦ, ἀντίληψιν ἔχοντες τοῦ τόπου καὶ τοῦ σκοποῦ καὶ τῆς μεγάλης ἀποστολῆς των, εἶνε ἀπαραίτητοι. Ἄλλως θάπτον ἢ βράδιον ἢ ξενικὴ προπαγάνδα ἀφ' ἐνός, καὶ ἢ ἀμάθεια ἀφ' ἑτέρου, ἐκβάλλουσαι τοὺς κατοίκους ἐκτὸς τῶν ἱστορικῶν τειχῶν, θὰ ἀποξενώσωσι τὴν ὁμογένειαν τοῦ ἀληθοῦς θρησκευτικοῦ τούτου προσκυνήματος καὶ τῶν ἔθνικῶν ἀναμνήσεων.

Οἱ σύνοικοι Μωαμεθανοὶ ἔχουσιν ὠραιότατα τεμένη, ὧν τὸ ὑλικὸν προέρχεται ἐκ χριστιανικῶν ναῶν. Τὸ Οαιμίσιον ἰδίως *Γεσίλ τζαμι* παρέλαβε τὸ ὑλικὸν ἐκ τοῦ παρακειμένου παλαιοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ. Ὁ ἐκ τῶν κατακτητῶν Χαϊρεδδίν Πασσᾶς, οὗ σφύζεται καὶ ὁ τάφος, *Χαϊρεδδίν Πασσᾶ τουλμπεσί* καλούμενος, κατέλιπε μεταξὺ ἄλλων καὶ *Ἰμαρέτια*, ἣτοι πτωχοτροφεῖα, πρὸς συντήρησιν τῶν ὁποίων ἀρῆκε πολλὰ κτήματα καὶ τὰ εἰσοδήματα 32 χωρίων. Διὰ τὰ πτωχοτροφεῖα ταῦτα συντηροῦνται 18 ἱμάμια, οἱ ὅποιοι ἀγοράζουσι χάριν τῶν πτωχῶν 30 ὀκάδας ὄρουζιου, 10 ὀκάδας βουτύρου καὶ 30 ἄρτους καθ' ἡμέραν.

1. Μετὰ λύτης πληροφοροῦμεθα, ὅτι ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους τὰ σχολεῖα τῆς Νικαίας περιήλθον πάλιν εἰς χεῖρονα κατάστασιν. Ἀποροῦμεν δὲ πῶς ἀνέχεται αὐτὴν ὁ οἰκείος Μητροπολίτης, ὁ διακρινόμενος διὰ τὴν εὐρεῖαν αὐτοῦ παιδείαν. Ὁ Σ. Μητροπολίτης Νικαίας νομίζομεν ὅτι καθήκον ἔχει νὰ φροντίσῃ ὅπως μὴ ἀφεθῶσιν εἰς τὸ σκότος τὰ τέκνα τῶν ἐνδόξου καὶ εὐκλεοῦς χώρας. Ἐν παρόδῳ δὲ παρατηροῦμεν ὅτι ὁ γενικὸς ἀρχιερατικὸς ἐπίτροπος, ὃν ἐξέλεξε, δὲν εἶνε ὁ κατάλληλος διὰ τὴν ἠθικοποίησιν τῆς ἐπαρχίας. Μετὰ τὰ ἐν Διπλοκιονίῳ πασίγνωστα σκάνδαλα ἢ θέσις τοῦ ἀντιπροσώπου τούτου, τοῦ σατραπικῶς καὶ ἐναντίον τῶν προνομίων τῆς Μ. Ἐκκλησίας τῆς ἐπαρχίας, ἣτο ἐρημικόν τι μοναστήριον τοῦ Ἁγίου τῶν κοινοτήτων. Παρακαλοῦμεν δὲ τὴν Α. Σ., ὡς πολῖται τῆς ἐπαρχίας ταύτης, ὅπως ἐγκαίρως ἀνακαλέσῃ αὐτόν, ἵνα ἀποκατασταθῶσι τὰ πράγματα εἰς τὴν οἰκείαν αὐτῶν θέσιν.

Σ. Δ. Μ.

Πρὸς τὴν πύλιν τῆς Προύσης ὑπάρχει ὁ κήπος τῶν ἀνακτόρων τῶν Αὐτοκρατόρων τῆς Νικαίας, *Σεράγι μπακιζεσί* ἐπιτολίως καλούμενος. Πολύτιμα ἔρειπεια καὶ πανάροχαιοι κυνάρισσοι εἶνε αἱ μόναι ἐνδεΐξεις τοῦ ἱστορικοῦ τούτου τόπου.

Ἡ γῆ τῆς Νικαίας εἶνε λίαν εὐφορος καὶ λίαν καρποφόρος. Ὑπάρχει ἰδίως πληθώρα ὀπωροφόρων δένδρων καὶ μῆ. Εἶδομεν κορμὸν πλατάνου μὲ περιφέρειαν 17 μέτρων! Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται κυρίως περὶ τὴν γεωργίαν καὶ τὴν βομβυκοτροφίαν. Ἄλλὰ καὶ ἡ ἀλιεία ἐν τῇ Ἀσκανιά λίμνῃ (Ἴσνικ κιολοῦ) δὲν εἶνε ἀξιοκαταφρόνητος. Ἐκ τῆς πεντάκις γενομένης ἐπισκέψεως ἡμῶν ἐσχηματίσαμεν τὴν ἀκράδαντον πεποίθησιν, ὅτι ἡ Νικαία διὰ τὸ ὠραῖον τῆς τοποθεσίας, διὰ τὸ γλυκὺ κλίμα καὶ διὰ τὸ λίαν εὐφορον τῆς γῆς θὰ καταστῆ καὶ πάλιν μεγάλη πολιτεία, εἰς ἣν αἱ μεγάλαι καὶ ἔνδοξοι ἱστορικαὶ ἀναμνήσεις θὰ προσδώσωσι νέαν καὶ πάλιν αἴγλην.

Δίδοντες πέρασ εἰς τὰς προχείρους περὶ Νικαίας σημειώσεις, δυσκόλως ἀποχωρίζομεθα αὐτῆς διὰ νὰ μεταβῶμεν εἰς ἄλλας χώρας τῆς περιουσίας ἡμῶν. Αἱ ἐξ αὐτῆς θρησκευτικαὶ καὶ ἔθνικαὶ ἀναμνήσεις εἶνε τόσον πολλαὶ καὶ τόσον συγκινητικῶς ἐπιβλητικαί, ὥστε ὁ ἔλλην ἐπισκέπτης, ὡσπερ τέκνον ἐκ προσφιλῶν γονέων μὲ πάλλουσαν καρδίαν καὶ μετὰ δακρύων ν' ἀποχωρίζεται τῆς ἐνδόξου γῆς. Ἄλλὰ καὶ οὕτω ἀποχωρίζομενος ὡς μόνην παρηγορίαν εὐρίσκει οὗτος τὸ ἐν τοῖς ὠραίοις στίχοις τοῦ συγχρόνου Ἑλληνοῦ ποιητοῦ παραμυθίαν

Τὸ πικρὸν ὠραῖον πλάττω
διὰ τοῦ ἀρχαίου κόσμου
καὶ ἔδῳν λαμπρὰν χαράπτω
εἰς τὸ μέλλον ἐσσεῖ !
Πῶρ αἰσθάνομαι ἐντός μου
καὶ μοὶ διδεται ζωή.

ΤΟ ΜΑΝΔΟΛΙΝΟΝ ΚΑΙ Η ΚΙΘΑΡΑ

Ἐπῆρξεν ἐποχὴ, οὐχὶ μακρὸν χρόνον πρὸ τῆς ἱδρύσεως τῆς Σχολῆς τῆς Ἀθηναϊκῆς Μανδολινατάς, καθ' ἣν τὸ Μανδολίνον καὶ ἡ Κιθάρα ἐθεωροῦντο ὄργανα ἀτελεῖ καὶ ἀχάριστα.

Ἡ ἐσφαλμένη κρίσις περὶ τῶν ὠραίων τούτων ὀργάνων προήρχετο κυρίως ἐξ αὐτῶν τούτων τῶν τότε διδασκόντων ταῦτα, ἀνθρώπων πάντῃ ἀδαῶν καὶ ἀμοίρων τῆς στοιχειώδους μορφώσεως καὶ δὴ τῆς μουσικῆς τοιαύτης. Καὶ οὕτω τὸ μανδολίνον καὶ ἡ κιθάρα εἶχον διερμηγεῖς τῶν ὠραίων των ἡχων, τοὺς

ἐκτελοῦντας ἐν πρωτογενῆς τραγουδι, ἀπετέλουν δὲ πολλάκις μετὰ μιᾶς βραχυφώνου φουσαρμόνικας τὸ ἀπαισιώτερον «Τρίο».

Εἰς τιαύτην ἄδικον ὑποτίμησιν διετέλουν, ὅτε τὸ 1896 ἰδρύεται ἡ Ἀθηναϊκὴ Μανδολινάτα, μὲ τὸν σκοπὸν ν' ἀνυψώσῃ τὸ μανδολίνον καὶ τὴν κιθάραν εἰς αὐτοτελῆ ὄργανα καὶ διὰ τῶν ὁποίων ν' ἀποτελεσθῇ ὀρχήστρα τελεία· μετὰ τετραετεῖς ἀγῶνας καὶ μόχθους, ἀγνώστους διὰ τοὺς πολλούς, ἐμφανίζεται τὸν Μάϊον τοῦ 1900 ἕϊλά δειλά εἰς τὸν «Παρνασ-

τῆς δράσεως τῆς Σχολῆς δὲν εἶναι ἀνάγκη ν' ἀναφέρῃ τις τίποτε, ὅταν ἔχῃ ὑπ' ὄψιν τὰς δάφνας τῶν συναυλιῶν καὶ πρότερον μὲν ἰδίᾳ δὲ κατὰ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας ἐν τοῖς ἀνακτόροις πρὸς τιμὴν τοῦ βασιλέως τῆς Ἰταλίας, ἐν τῇ βασιλικῇ ᾠεάτρῳ καὶ ἐν τῇ τελευταίῳ διεθνῇ διαγωνισμῷ τῆς Κρεμόνης τοῦ 1910. Τοὺς τιμητικοὺς τούτους τίτλους ὀφείλει ἡ Ἀθηναϊκὴ Μανδολινάτα ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τὴν Σχολὴν τῆς.

Καὶ Α' τὸ Μανδολίνον! Εἶναι ὁ «Λυροφοῖνιξ»

Ὁμιλος μαθητῶν Γυμνασίου Τραπεζοῦντος ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Μουσικοδιδασκάλου κ. Εἰρηνοπούλου Λίτξου.

σὸν» μία εἰκοσαμελὴς ὀρχήστρα ἀπὸ μανδολίνα, κιθάρας καὶ μάνδολας μὲ πρόγραμμα «Ἰφιγένειαν ἐν Αὐλίδι», «οὐγκρικοὺς χοροὺς» κλπ. καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἔμειναν κατάπληκτοι διὰ τὴν ἀπρόοπτον ἐμφάνισιν μιᾶς τόσοσ τελείας ὅσον καὶ πρωτοτύπου ὀρχήστρας· οὕτω δ' ἐγενῆτο ἡ «Ἀθηναϊκὴ Μανδολινάτα».

Νέοι ὀρίζοντες ἀνοίγονται πλέον διὰ τὰ συμπαθῆ ὄργανα, τῶν ὁποίων αἱ ἐπιτυχεῖς συναυλίαι τοῦ Σωματείου καθιστῶσιν ὄργανα τῶν αἰθουσῶν, ὄργανα τῶν φοιτητῶν, τῶν ἐπιστημόνων, τῶν ἀξιωματικῶν, τῶν μαθητῶν, τῶν δεσποινίδων, τῶν ὑπαλλήλων. Περὶ

τῶν ἀρχαίων, ὁ συνοδεύσας τὰ χορικά τῶν δαιμονίων Σοφοκλέους καὶ Εὐριπίδου¹, ὁ ἐξυψώσας εἰς ἔνθεον ὕψος τὴν ἀθάνατον ἐκείνην φυλὴν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν προῆλθον οἱ Μαραθωνομάχοι καὶ Σαλαμνομάχοι. Ἦκολούθησεν ὄλας τὰς μεταπτώσεις τῆς ἐλληνικῆς φυλῆς, παρουσιαζόμενον ὡς «Luth» εἰς τὸν μεσαιῶνα ὡς «Βναφίρα» εἰς τοὺς Ἀραβας κλπ. καὶ τέλος ὡς Μανδολίνον ἐν Ἰσπανίᾳ καὶ εἶτα ἐν Ἰταλίᾳ κατὰ τὴν ἀναγέννησιν. Ὁ Mozart τὸ μετεχειρίσθη

1) Εἶνε κᾶπως παρακεκινδυνευμένη ἡ γνῶμη αὐτῆ. Σ. «Μ».

θαυμασιώς εἰς τὸν «Δὸν Ζουάν», ὁ Βέρδης εἰς τὸν «᾽Οθέλλον», ὁ τιτὰν Μπετχόβεν ἔγραψε τὰς παθητικωτάτας σονάτας.

Β'. Εἶναι ἡ «Κίθαρις» τοῦ ᾽Ομήρου, ἢ ἡ Κιθάρα τοῦ μουσηγέτου ᾽Απόλλωνος καὶ τοῦ ᾽Αρίονος, διατηρήσασα μέχρις ἡμῶν τὸ ἑλληνικὸν τῆς ὄνομα.

Ζευγαρωμένη μετὰ τὸν «Λυροφοίνικα» ἐξηκολούθουν διὰ μέσου τῶν αἰώνων καὶ τῶν ᾽Εθνῶν μεταμορφούμενα καὶ ἐκπολιτίζοντα ταῦτα. Ὁ Παγανίνι ἦτο μανιώδης κιθαριστῆς καὶ ἔλεγε· «Τὸ βιολί μου εἶναι διὰ τὸν κόσμον· δι' ἐμὲ ἡ κιθάρα». ᾽Αμφότερα εἶνε **καὶ πρέπει νὰ εἶνε τὰ ὄργανα τῶν ἑρασιτεχνῶν, διότι τὰ ἄλλα ὄργανα, καὶ ἰδίως τὸ βιολίον καὶ τὸ κλειδοκύμβαλον, κυρίως εἶνε ὄργανα ἐπαγγελματικά.**

Τὸ βιολίον καὶ τὸ κλειδοκύμβαλον ἀπαιτοῦν·

1) Τάλαντον μέγα. 2) Ἑλικίαν μικράν. 3) Δεκάωρον καθημερινὴν μελέτην καὶ 4) Τὴν μὴ διακοπὴν τῆς μελέτης οὐδ' ἐπὶ μίαν ἡμέραν. Ἐν καὶ μόνον ἐκ τῶν τεσσάρων τούτων στοιχείων, ἂν ἀπῆται δι' ἓνα ἑρασιτέχνην ἢ ἐκμάθησις ἑνὸς μουσικοῦ ὄργανου, θὰ ἦτο ἀδύνατος διὰ τὴν ἠλεκτρικὴν ταχύτητα, μεθ' ἧς βαδίζει σήμερον ὁ κόσμος. Μία ἢ τὸ πολὺ δύο ὥραι ἡμερησίας μελέτης τοῦ μανδολίνου ἢ τῆς κιθάρας ἀρκοῦν καὶ διὰ τὸν ἑπταετῆ καὶ διὰ τὸν τεσσαρακονταπενταετῆ μαθητὴν.

Οἱ δαιμόνιοι διὰ τὸ πρακτικὸν τῶν πνευμῶν ᾽Αμερικανοὶ εἰσήγαγον παντοῦ τὸ μανδολίνον καὶ τὴν κιθάραν ὡς ὄργανα ἀπαιτοῦντα ἐλάχιστον χρονικὸν διάστημα σπουδῆς. Εἰς τὸ Σικάγον μάλιστα κατηρτίσθη ἕξ αὐτῶν καὶ ὀρχήστρα μελοδράματος λίαν ἐπιτυχῶς.

Καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ Γερμανοὶ φοιτηταὶ οἱ φανατισμένοι μετὰ τὸ ἔθνικόν των ὄργανον «Τσίτερ» ἐσχάτως ἐγκατέλειπον τοῦτο καὶ ἐρρίφθησαν μετ' ἐκτάκτου ἐπιδόσεως εἰς τὸ μανδολίνον καὶ τὴν κιθάραν.

Ὁ πολὺς Σαιν-Σαέν, ὁ Γαλάτης συνθέτης τοῦ «Σαμφῶν καὶ Δαλιδᾶ» καὶ τοῦ «Χοροῦ τῶν νεκρῶν», ἐδέχθη πρὸ ἑτῶν τὴν προεδρείαν ὄλων τῶν ἐν Γαλλίᾳ, Ἰταλίᾳ καὶ Ἰσπανίᾳ Μανδολινατῶν καὶ μετὰ τὸ πέρας τοῦ διαγωνισμοῦ, ὃν προεκήρυξε, συνενώσας ὄλας καὶ ἀποτελέσας τὴν μεγαλειτέραν ὀρχήστραν, διηύθυνεν ὁ ἴδιος ταύτην.

Κατὰ στατιστικὴν δέ, ἐν Παρισίοις ἐσχάτως ἐκδοθεῖσαν, μανδολίνον καὶ κιθάραν μανθάνουσιν 60 % , βιολίον 15 % καὶ κλειδοκύμβαλον 20 %.

Ἡ ᾽Αθηναϊκὴ Μανδολινατὰ παρακολουθεῖσα τὴν ἐν Ἑσπερίᾳ καὶ ᾽Αμερικῇ πρόσδον τῶν ὀργάνων

τούτων εὐρίσκεται εἰς συνεννόησιν μετὰ τὰς γνωστοτέρας σχολὰς αὐτῶν, ἰδίᾳ δὲ μετὰ τὴν ἐν Φλωρεντίᾳ Μανδολινατὰν τῆς Βασιλομήτορος Μαργαρίτας, ἧς τὸ πρόγραμμα λίαν εὐδοκίμως ἐφήρμοσεν. Ἐπὶ τοῦ ἰδίου προγράμματος βαδίζουσι καὶ τὰ παραρτήματα αὐτῆς.

Τραπεζοῦς, 26 Νοεμβρίου 1912.

ΕΙΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ ΛΙΤΖΟΣ

Διπλωματοῦχος μέλος

τῆς ᾽Αθηναϊκῆς Μανδολινατᾶς.

Ἡ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

ΕΝ ΤΟΙΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΕΙΟΙΣ

Ἡ ἐπίδρασις τῆς μουσικῆς ἐπὶ τῆς σπουδαζούσης νεολαίας ἀπὸ παιδευτικῆς καὶ ἔθνικῆς ἀπόψεως ἀποβαίνει τοσοῦτον εὐεργετικὴ, ὥστε ἡ ὑπὲρ αὐτῆς συνηγορία κατὰ τοὺς νῦν τῆς εὐρείας μουσικοφιλίας χρόνους ν' ἀποβῆ ὅλως περιττή. Ὑπῆρχον χρόνοι, ἐγγύτατα μάλιστα πρὸς ἡμᾶς κείμενοι, καθ' οὓς ὑπὸ μᾶς τάξεως παιδευόντων καὶ ἡ μουσικὴ μόρφωσις τῆς νεολαίας ἐθεωρεῖτο ὡς πολυτέλεια, δυναμένη ἐπομένως καὶ νὰ παραλειφθῆ. Ἀλλὰ νῦν οὐσιωδῶς μετέλλαξαν τὰ πράγματα, διότι αὐτὴ ἐπιβάλλεται πλέον οὐ μόνον ὡς μέσον ἐξανθρωπιστικὸν καὶ ἐκπολιτιστικόν, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀνάγκη παιδαγωγικὴ, ἀνάγκη τέλος κοινωνικὴ καὶ ἔθνικη. Αἱ ὑψηλαὶ θεωρίαι τῶν μεγάλων ἡμῶν Προγόνων περὶ τῆς μουσικῆς παιδαγωγίας τῆς νεολαίας ἔχουσι τοσοῦτον ἐπιβληθῆ ἐπὶ τοῦ νεωτέρου κόσμου, ὥστε νὰ μιμώμεθα καὶ ἡμεῖς κατ' ἀνάγκην τοὺς δυτικοὺς λαοὺς τῆς Εὐρώπης καὶ ν' ἀντιγράψωμεν τοὺς ἐν τῷ πολιτισμῷ καὶ τῇ παιδαγωγίᾳ προηγμένους. Ἐκπαίδευσις ἄρα ἄνευ μουσικῆς, καὶ κατὰ τὰς συγχρόνους παιδαγωγικὰς ἀρχὰς, εἶνε οὐ μόνον ἀτελής, ἀλλὰ καὶ ἐπικίνδυνος. Αἱ περὶ μουσικῆς φιλοσοφικαὶ ἀρχαὶ τῶν παλαιῶν φιλοσόφων ἰσχύουσι καὶ νῦν ἔτι. Ὁ ἀμουσικὸς, κατὰ τὸν Πλάτωνα (Πολιτ. βιβλ. III) «Μισολόγος γίγνεται καὶ ἄμουσος· καὶ πειθοῖ μὲν διὰ λόγων οὐδὲν ἔτι χρῆται, βία δὲ καὶ ἀγριότητι, ὥσπερ θηρίον, πρὸς πάντα διαπράττεται, καὶ ἐν ἀμαθείᾳ καὶ σκαιότητι μετὰ ἀσυνθυμίας τε καὶ ἀχαριστίας ζῆ».

Ἐν ᾧ τὰνάπαλιν ὁ μουσικῆς γευόμενος, ἐὰν ὀρθῶς τραφῆ, εἶνε ἄμειρος ἀγριότητος, θηριωδίας καὶ σκληρότητος. Κατὰ τὸν αὐτὸν Πλάτωνα (Πολιτ. βιβλ. III)

«Όταν μὲν τις μουσικῇ παρέχη καταυλεῖν καὶ καταχεῖν τῆς ψυχῆς διὰ τῶν ὧτων, ὥσπερ διὰ χώνης καὶ μυυρόζειν τε καὶ γεγανωμένος ὑπὸ τῆς ᾠδῆς διατελῆ τὸν βίον ὅλον, οὗτος τὸ μὲν πρῶτον, εἴ τι θυμοειδὲς εἶχεν, ὥσπερ σίδηρον ἐμάλαξε, καὶ χρήσιμον ἐξ ἀχρήστου καὶ σκληροῦ ἐποίησεν· ὅταν δ' ἐπέχων μὴ ἀνίη, ἀλλὰ κηλῆ, τὸ μετὰ τοῦτο ἤδη τήκει καὶ λείβει, ἕως ἂν ἐκτίξη τὸν θυμόν, καὶ ἐκτέμνη, ὥσπερ νεῦρα ἐκ τῆς ψυχῆς, καὶ ποιήσῃ μαλθακὸν αἰχμητήν.» Ὁ Πλάτων μάλιστα, ἔτι περαιτέρω χωρῶν, συνιστᾷ μὲν τὴν μουσικὴν μετὰ τῆς γυμναστικῆς, ἀλλὰ δίδει καὶ προτεραιότητα εἰς τὴν πρώτην. «Τοῦτο δὴ ἔλεγον, ὅτι μουσικῆς πρότερον ἀπτεόν ἢ γυμναστικῆς» (Πολιτ. βιβλ. Π).

Ἄλλ' ἡ ὀρθὴ μουσικὴ μόρφωσις δέον νὰ βαίνειν ἐκ παραλλήλου καὶ ἐν ἁρμονίᾳ μετὰ τῆς παιδείσεως. «Τὸ δὲ ἢ κατὰ φύσιν αὐτοῦ διόρθωσις οὐκ ἂν δύναιτο ἄνευ μουσικῆς ὀρθότητος ποτὲ σαφὲς οὐδ' ἱκανὸν ἐν τοῖς λόγοις ἀπολαβεῖν· μουσικὴ δὲ ἄνευ παιδείας τῆς πάσης οὐκ ἂν αὖ ποτε δύναιτο ταῦτα δὲ παμπόλλων ἔστι λόγων» (Πλατ. Νόμοι βιβλ. Ι).

Τὰς περὶ τοῦ ἠθοποιοῦ καὶ ἔθνοποιοῦ τῆς μουσικῆς ὑψηλὰς ταύτας προγονικὰς ἀρχὰς οἱ Ἕλληνες καθηγῆται καὶ διδάσκαλοι φρονοῦμεν ὅτι ὀφείλουσι πανταχοῦ καὶ πάντοτε πάντων πρῶτοι νὰ διακηρύττωσιν. Οἱ τὴν παιδαγωγίαν μάλιστα ἐν τοῖς Γυμνασίοις καὶ τοῖς Διδασκαλείοις ἀμφοτέρων τῶν φύλων διδάσκοντες ἔχουσι τὴν ὑποχρέωσιν καὶ τὸ ἐπιτακτικὸν καθήκον ἵνα οὐ μόνον παντοιοτρόπως μεταδώσωσι τὰς ἰδέας ταύτας τοῖς μαθηταῖς καὶ ταῖς μαθητρίαις, ἀλλὰ νὰ ἐπιδιώξωσι καὶ τὸν τρόπον τῆς μεθοδικῆς ὑπ' αὐτῶν διδασκαλίας τῆς μουσικῆς καὶ τῶν μουσικῶν ἀσμάτων. Ἄν δὲ τυχὸν αὐτοὶ οὗτοι εἰσὶν ἄμοιροι καὶ τῆς ἀπαιτουμένης εἰδικῆς μουσικῆς μορφώσεως—μακρὰ γὰρ ἡ τέχνη βραχυὲς δ' ὁ βίος—ἐπ' ἀνάγκης τότε ὅπως ἄμεσον ἔχουσιν ἐπικοινωνίαν καὶ συνάφειαν μετὰ τῶν μουσικοδιδασκάλων τῆς σχολῆς, ἐν ἣ συνδιδάσκουσιν. Ἕλλην παιδαγωγὸς ἀμελῶν ἢ ὑποτιμῶν τὴν χρησιμότητα καὶ τὴν ἀναγκαιότητα τῆς μουσικῆς τῶν παίδων μορφώσεως δὲν εὐρίσκειται εἰς τὸ ὕψος τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ. Ἐπ' ἀνάγκης ὅπως καταλιπὼν ὁ τοιοῦτος τὴν καθηγητικὴν ἔδραν καθέσθῃ ἐπὶ τῶν μαθητικῶν ἐδωλίων, καθόσον διὰ τῆς ἀμουσίας ἢ κακουμουσίας αὐτοῦ δύναται νὰ καταστῇ προφανῶς παραίτιος μᾶλλον ἀνυπολογίστου βλάβης παρὰ ὠφελείας. Εἶνε δὲ μέγα εὐτύχημα ὅτι ἡ Ἐκπαιδευτικὴ Ἐπιτροπὴ τῶν Πατριαρχείων, ὡς

καὶ ἐν προηγουμένῳ τεύχει ἀνηγγείλαμεν, ἐν τῷ νεωστὶ συνταχθέντι Ἀναλυτικῷ Προγράμματι τῶν σχολῶν τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Κων/πόλεως ἀναγράφει καὶ τὴν κατὰ θεωρίαν καὶ πράξιν ὑποχρεωτικὴν διδασκαλίαν τῆς Ὠδικῆς ἐν ταῖς Ἀστικαῖς σχολαῖς ἀμφοτέρων τῶν φύλων. Ἄλλ' ὑποχρεωτικῆς καθισταμένης τῆς διδασκαλίας τῆς μουσικῆς τίνας ἀρά γε θὰ διδάξωσι αὐτὴν ἐν ταῖς κατωτέραις ταύταις σχολαῖς, ἐν αἷς, ἕνεκα οἰκονομικῶν καὶ παιδαγωγικῶν λόγων, ὁ ποῦς τοῦ εἰδικοῦ μουσικοδιδασκάλου δυσκόλως δύναται νὰ πατήσῃ; Οὐδεὶς ἄλλος ἢ ὁ δημοδιδάσκαλος.

Ἐχομεν σχηματίζει ἐν ἡμῖν τὴν ἀκράδαντον πεποίθησιν ὅτι μόνον διὰ τῶν δημοδιδασκάλων ἀμφοτέρων τῶν φύλων θὰ τεθῆ ἡ πρώτη βᾶσις τῆς ἀληθοῦς μουσικῆς παιδαγωγίας τοῦ ἡμετέρου ἔθνους. Ἄν ἡ πρώτη ἑλληνικὴ παιδεία διὰ τῆς διδασκαλίας τούτων προσλάβῃ καὶ τὰς πρώτας βᾶσεις τῆς σχολειακῆς μουσικῆς, τότε ἀναμφιβόλως καὶ ἡ μουσικὴ παιδεία τῶν ἀνωτέρων τάξεων τῶν Ἀστικῶν σχολῶν καὶ τῶν Γυμνασίων καὶ Διδασκαλείων θὰ καταστῇ πλέον λυσιτελεῖς καὶ καρποφόρος. Ἄλλως θὰ βαίνωμεν κατ' ἀνάγκην ἡμιτελῶς καὶ μονοπόδως εἰς τὴν ἐκπαιδευτικὴν ἡμῶν σταδιοδρομίαν.

Μετὰ τὰ ἀνωτέρω λοιπὸν λεχθέντα δέον πρωτίστως τὰ Διδασκαλεῖα καὶ τὰ Γυμνάσια, τὰ ὁποῖα παρέχουσι καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ διδάσκειν, νὰ ἐφοδιάξωσι τοὺς τροφίμους αὐτῶν καὶ διὰ τῶν ἀπαραιτήτων ἐκείνων μουσικῶν γνώσεων, αἱ ὁποῖαι νὰ ποδηγετῶσι τὴν παιδικὴν ἡλικίαν εἰς τὴν μουσικὴν ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων. Δέον στεντορεῖα τῇ φωνῇ νὰ διακηρυχθῆ ὅτι ἡ πρὸς τὴν μουσικὴν ἀκραιφνῆς ἀγάπη τῆς νέας ἑλληνικῆς γενεᾶς, ἡ τιμητικὴ πρὸς αὐτὴν θέσις καὶ τὸ μουσικὸν ἐν γένει μέλλον τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἔργου τῶν δημοδιδασκάλων, ἐκ τοῦ δημοτικοῦ σχολείου, ἐν ᾧ σύμπας ὁ ἑλληνισμὸς ὑποχρεωτικῶς εὐρίσκει τὰ πρῶτα τῆς ἐθνικῆς καὶ θρησκευτικῆς αὐτοῦ παιδείας νάματα.

(Περὶ τῆς διδασκαλίας τῆς μουσικῆς ἐν τοῖς Διδασκαλείοις κατὰ θεωρίαν καὶ πράξιν καὶ περὶ τῶν τεχνικῶν αὐτῆς ὀρίων εἰς προσεχῆς φύλλον).

ΜΟΥΣΙΚΑ ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ

Καθὼς θέλγεται ἡ ψυχὴ διὰ μὲν τῶν ὀφθαλμῶν τῇ ποικιλίᾳ τῶν χρωμάτων, διὰ τῆς ἀφῆς τῇ ποικιλίᾳ τῶν ἀπτῶν, διὰ τῆς γεύσεως τῇ ποικιλίᾳ τῶν βρωμάτων, διὰ τῆς ὀσφρήσεως τῇ ποικιλίᾳ τῶν ὀσμῶν, οὕτω καὶ διὰ τῆς ἀκοῆς τῇ ποικιλίᾳ τῶν ἤχων καὶ τῶν ρυθμῶν πολυειδῶς διατίθεται.

ΜΟΥΣΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Ἡ φίλη διεύθυνσις τῆς «Μουσικῆς» ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς νέας αὐτῆς σταδιοδρομίας εὐηρεστήθη ν' ἀναθέσῃ πρὸς ἡμᾶς μίαν ἀρκετὰ σπουδαίαν ἐντολήν, τὴν ὁποίαν ἂν δυνηθῶμεν νὰ ἐκπληρώσωμεν θὰ εἴμεθα λίαν εὐτυχεῖς. Ἀποβλέπει δὲ ἡ ἐντολή αὕτη εἰς τὴν δυνατὴν διευκόλυνσιν τῶν τεχνικῶν μουσικῶν ἀναγκῶν τῶν ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν καὶ τῶν ἑλλήνων διδασκάλων τῆς μουσικῆς καὶ μάλιστα τῆς κατωτέρας παιδείσεως.

Οὐδεὶς ὁ ἀρνούμενος ὅτι ἡ οἰκογένεια εἶνε ἡ βάσις πάσης κοινωνικῆς καὶ ἐθνικῆς προόδου καὶ ὑποστάσεως. Ἐν αὐτῇ τὸ πρῶτον γεννῶνται καὶ ἀναπτύσσονται καὶ πάντα τὰ μεγάλα καὶ εὐγενῆ ἐκεῖνα συναισθήματα, διὰ τὰ ὁποῖα ἡ ἀνθρωπότης πᾶσα σεμνύεται καὶ κανχᾶται. Ἄλλ' ἡ οἰκογένεια διὰ νὰ ἐνσταλάξῃ εἰς τὰς ἀπαλὰς ψυχὰς τῶν τρυφερῶν αὐτῆς τέκνων τὰ πρῶτα σπέρματα τῶν εὐγενῶν ἰδεωδῶν τῆς ἑαυτῆς φυλῆς, πρέπει πρῶτον αὕτη νὰ γνωρίζῃ καὶ ὀπωσδήποτε νὰ ἐξασκήσῃ αὐτά, ἵνα κασταστῇ ὄντως ἀληθινὸν ὑπόδειγμα. Ἡ ἑλληνικὴ οἰκογένεια ἐν τῷ συνόλῳ πρέπει μετὰ τινος ἐγκαυχήσεως νὰ τονίσωμεν, ὅτι ἐγκρύπτει ἐν τῇ ἐστίᾳ αὐτῆς ὅλα τὰ στοιχεῖα τῶν προγονικῶν ἐκείνων ἀρετῶν, αἱ ὁποῖαι μεγάλως ἀνέδειξαν τὴν ἡμετέραν φυλὴν. Ἡ ἰδέα τῆς θρησκείας, τῆς πατρίδος, τῆς τιμῆς, τῆς φιλανθρωπίας, τῆς καλλιτεχνίας κτλ. ἐμφωλεύει ἐν αὐτῇ κατὰ προαιώνιον προγονικὴν παράδοσιν. Πρὸς συνέχειαν λοιπὸν καὶ ζωηροτέραν αὐτῶν ἀφύπνισιν οὐδὲν ἄλλο χρειάζεται ἢ συστηματικὴ ὀπωσδήποτε γνῶσις καὶ λογικὴ αὐτῶν ἐφαρμογὴ ἐν τῷ στενῷ τῆς οἰκογενείας κύκλῳ. Ὅταν δὲ αἱ πρῶται αὗται βάσεις καλῶς τεθῶσιν ἐν τῇ οἰκογενείᾳ, τότε ἡ Σχολή, παραλαμβάνουσα τὸ προπαρασκευασμένον ὀπωσδήποτε εὐπλαστον ὑλικόν, διὰ τῆς χριστιανικῆς καὶ ἑλληνοπρεποῦς παιδείσεως καὶ μορφώσεως θὰ παράσῃ τὸν ἔνδοξον ἐκεῖνον ἑλληνικὸν ἐθνικὸν τύπον, διὰ τὸν ὁποῖον σύμπασα ἡ ἀνθρωπότης δὲν ἔπαυσε νὰ προσφέρῃ τὸν φόρον τῆς ἐκτιμῆσεως καὶ τοῦ θαυμασμοῦ διὰ τὰς ὑπὲρ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ καὶ τοῦ ἀληθοῦς πολιτισμοῦ πολυτίμους αὐτοῦ ὑπηρεσίας.

Ἄλλὰ μὴ λησμονῶμεν ὅτι ἡ Μουσικὴ ὑπῆρξεν ὁ κάλλιστος στολισμὸς τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, ἡ κορωνὶς αὐτοῦ, ὁ τιμαλφὴς ἀδάμας, ὅστις, ὡς φωτοβόλος προγονικῆς σοφίας καὶ τέχνης φανός, δύναται νὰ καθοδηγήσῃ καὶ ἡμᾶς ἐν τῷ νέῳ τῆς καλλιτεχνικῆς ἀναβιώσεως σταδίῳ. Ἡ θεία τοῦ Ἀπόλλωνος τέχνη πανταχοῦ ἡμᾶς παρακολουθεῖ.

Ἐν τῇ μουσικῇ γεννώμεθα, ἐν τῇ μουσικῇ ζῶμεν ἐν τῇ μουσικῇ τελευτῶμεν τὸν βίον μας. Διὰ λαξευτῶν στίχων καὶ διὰ γλυκυτάτης μελωδίας ἐξυμνοῦμεν τὸν γάμον καὶ τὸν συζυγικὸν ἐν γένει βίον. Νήπιοι ἔτι ὄντες ἀκούομεν τὰ νανουρίσματα τῆς μητρὸς ἡμῶν, εἰς τὰ ὁποῖα ἀντηχοῦσι πολλάκις καὶ ῥήματα τῶν μεγάλων ἐθνικῶν ἡμῶν ὀνειρῶν. Ὀλίγον ἔτι βαίνοντες ἀκούομεν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῇ Σχολῇ τὴν μουσικὴν τῶν πατέρων ἡμῶν, τὴν μουσικὴν τῆς παιδείσεως ἡμῶν. Ἄνδρούμενοι δὲ λαμβάνομεν συνεχῶς καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς μουσικῆς ἐν τῷ ἰδιωτικῷ, κοινωνικῷ καὶ ἐθνικῷ ἐν γένει βίῳ. Ἄλλὰ καὶ ἀποθνήσκοντες ἔτι ἀποχωριζόμεθα τῶν προσφιλῶν ἡμῶν ὑπάρξεων διὰ τοῦ συγκινητικοῦ ἔσματος, ὅπερ ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία διὰ τοῦ «*Δεῦτε τελευταῖον ἀσπασμόν*» ψάλλει εἰς τοὺς θανόντας.

Πάντα λοιπὸν ταῦτα δὲν δεικνύουσιν ὅτι πανταχοῦθεν πολιορκούμεθα ὑπὸ τῆς μάγου τέχνης, ἣν ἡ θεία Πρόνοια ἐδώρησεν ἡμῖν ὡς τὸ πλεόν εὐγενὲς ὄργανον τῶν πνευματικῶν ἡμῶν ἀναγκῶν καὶ τῆς ἐθνικῆς καὶ θρησκευτικῆς συνοχῆς; Διατί λοιπὸν τὴν μάθησιν αὐτῆς νὰ μὴ καταστήσωμεν ὑποχρεωτικὴν, συστηματικὴν καὶ λελογισμένην εἰς τὰς οἰκογενείας καὶ τὰς σχολὰς ἡμῶν, ἀφ' οὗ ἐν τῇ θείᾳ τέχνῃ «ἐμφωλεύει ἡ ἐθνικὴ ψυχὴ, αἱ ἐθνικαὶ παραδόσεις καὶ τὰ ἐθνικὰ ἰδεώδη; Διατί ἡ θεία τέχνη νὰ μὴ ἀχθῇ πλησιέστερον εἰς τὴν ἐθνικὴν ψυχὴν, ὅπως καταστῇ καὶ πάλιν στοιχεῖον ἠθικῆς ἀνυψώσεως καὶ πνευματικῆς ἐπιρρώσεως τοῦ ἡμετέρου Γένους;»

Τὰ ἡμέτερα λοιπὸν ὑπὸ τὸν τίτλον «Μουσικὰ μαθήματα» ἀρθρίδια, ἅπερ θὰ δημοσιεύωμεν ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς φύλλου, εἰς τοῦτο κυρίως θ' ἀποβλέπωσιν, εἰς τὸ νὰ παράσχωσι δηλ. ὅσον τὸ δυνατόν εὐλήπτους τινὰς πληροφορίας καὶ ὀδηγίας τῶν ἀπαραιτήτων στοιχείων τῆς τέχνης εἰς τὰς οἰκογενείας καὶ τοὺς διδασκάλους, οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦσι τοὺς δύο πρωτεύοντας πόλους τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν σταδιοδρομίας καὶ αὐθυπρξίας.

Ο ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

ΜΟΥΣΙΚΑΙ ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ

«*Ἐκκεκῶφη μουσική*». — Οἱ παλαιοὶ Ἕλληνες εἰς τὰ συμπόσια καὶ εἰς τὰς φιλολογικὰς αὐτῶν συζητήσεις συνήθιζον καὶ νὰ ἄδωσιν ἢ κατὰ μόνας ἢ καὶ ἀπὸ κοινοῦ. Κατὰ τοὺς χρόνους ὅμως τῆς παρακμῆς εἰσήγαγον τοὺς μουσουργοὺς καὶ κιθαριστὰς καὶ ὄρχηστρίδας. Ὅθεν τὴν καινοτομίαν ταύτην αἰτιώμενοι τινες μετεχειρίζοντο τὴν παροιμίαν «*Ἐκκεκῶφη μουσική*».

Πλούταρχος.

141. Ο ΤΗΝ ΧΑΡΙΝ ΤΩΝ ΘΑΥΜΑΤΩΝ ΟΥΡΑΝΟΘΕΝ ΚΟΜΙΣΑΜΕΝΟΣ

Ἐκ τῶν στιχηρῶν τοῦ Μεγάλου Βασιλείου κατὰ τὴν μουσικὴν τῶν ἀρχαίων χειρογράφων. Ἑρμηνεία Μάρκου Βασιλείου.

ΗΧΟΣ λ β'. Πα.

π 0 την χα α α ρι ι ι ιν των θαυ μα α των ρ
ου ρα νο θε εν κο μι ι σα α με ε νος και την
πλα α νη ην των ει δω ω λων ρ στη λι τευ σα ας εν
τοι οισ δο ο γμα α σιν αρ χι ε ρε ων υ υ παρ χεις
δο ξα και ε ε δραι ω ω μα ρ παμ μα κα ρι ι στε Βα α σι ι λει ει ε
και παν των των πα α τε ρων δι δα σκα λι ι ας υ υ πο δειγ μα
παρ ρη σι αν ε χων προς Θε ε ε ε ο ο ο ον ρ αυ τον ι ι κε τε ευ ε
σω θη ναι αι τας ψυ υ χα ας η η μων π

142. ΣΤΟΝ ΑΪ-ΒΑΣΙΛΗ

Ἄσμα δημῶδες, ἀδόμενον ἐν Φαράσοις τῆς Καππαδοκίας τὴν παραμονὴν τοῦ νέου ἔτους.

Ρυθμὸς δίσσημος. χ

Ἐκ τῆς Συλλογῆς Γ. Παχτίου.

π 9 Ἐ-ίν-τα-τε νά πα-με στὸν Αἰ-Βα - - - σί - - - λη, π 9 (Δίς)
νά γκρε-μά-σου-με τὰ κρηά-τα στὸ σί-δι. π 9 (Δίς).
Ἐπιφθός.
Βάϊ, Πα-να-γά μου 99 Θε-ο- - - τό- - - κον, 99 Κύ-ρια
'λεῆ-μον Κύ-ρια 'λέη-σον. 99 Κύ-ρια 'λεῆ- - - μον 99 Κύ-ρια
'λέη - - - σον, 99 Πα-να-γά μου Θε-ο- - - τό-κον. π 9

143. ΑΙ-ΒΑΣΙΛΗ Μ', ΠΟΘΕΝ ΕΡΧΕΣΑΙ;

Ἄσμα δημῶδες, ᾄδόμενον ἐν τοῖς χωρίοις τῆς ἐπαρχίας Σιατίστῆς (Μακεδονίας).

Ρυθμὸς δίσσημος. χ

Συλλογὴ Γ. Παχτίου.

π
 9 "Αι-Βα - σί - λημ', πό - θεν ἔρ - χε - σαι καὶ πό - θεν κα - τε - βαί - νεις; π
 9

144. ΩΙΔΗ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΤΡΕΙΣ ΙΕΡΑΡΧΑΣ

Ποίημα Χρ. Σαμαρτζίδου.—Μέλος Γ. Παχτίου.

Ρυθμὸς Τετράσημος. Μετρίως.

ΗΧΟΣ Νῆ

Μεταγραφή ἐκ τῆς γραμμικῆς παρασημαντικῆς

α' { 1. Ἀ - νοί - ζω - μεν τὰ στό - μα - τα, ἡΐ ὑ - ψώ - σω - μεν τὰ
 β' ὄμ - μα - τα, ἡΐ σταυ - ρώ - σω - μεν τὰς χεῖ - ρας, ἐν ᾄ - σμα - σι τι -
 μή - σω - μεν λ τοὺς τρεῖς κλει - νοὺς ὑ - μνή - σω - μεν λ τοὺς τρεῖς κλει - νοὺς ὑ -
 μνή - σω - μεν ἡΐ ποι - μέ - νας καὶ φω - στῆ - ρας. ἡΐ
 λ

145. ΤΙ ΝΑ ΣΟΥ ΚΑΜΩ, ΡΗΝΑ ΜΟΥ

Ἄσμα δημῶδες, ᾄδόμενον ἐν τοῖς χωρίοις Ζαγορίου τῆς Ἠπείρου.

Ρυθμὸς Τετράσημος. χ

Συλλογὴ Γ. Παχτίου.

π
 9 Τί νά σου κά - μω, Ρή - - να ἂ μου, Ρή - να μου γα - λα - - νή. ἂ
 τί νά σου κά - μω, φῶς μου; μὴ νᾶ - σαι μῆ - - λο κόκ - κι - νο. π
 9

146. ΣΥΡ' ΤΑ ΚΑΙ ΦΕΡ' ΤΑ

Ρυθμὸς τετράσημος. Πα (=Κε).

(Δημῶδης ἑλλην. μελωδία τῆς Μυτιλήνης).

Συλλογὴ Δ. Π. Ἀλθανοῦ.

π
 9 Σύρ' τα καὶ φέρ' τα καὶ πά - λι ξα - νὰ φέρ' τα ἂ τὰ μαλ - λιὰ Σου -
 λιῶ - τισ - σα ἂ ρω - μιο - ποῦ - λα πα - πα - δο - ποῦ - λα κι' Αἰ - θα - λιῶ - τισ - σα. π
 9

147. Ο ΤΗΝ ΧΑΡΙΝ ΤΩΝ ΘΑΥΜΑΤΩΝ

Ἐκ τῶν στιχηρῶν τοῦ Μ. Βασιλείου κατὰ τὴν μουσικὴν ἀρχαίων χειρογράφων.

Ἑρμηνεία Μάρκου Βασιλείου.

Μεταγραφή καὶ ῥυθμικὴ ἀποκατάστασις ὑπὸ Γ. Π.

Μετρίως-Andante.

Ὁ τὴν χά - ριν τῶν θαυ-μά - των οὐ-ρα - νό - θεν
 κο-μι - σά - με - νος καὶ τὴν πλά - νην τῶν εἰ - δώ - λων
 στη-λι - τεύ - σας ἐν τοῖς δόγ - μα - σιν ἀρ-χι-ε - ρέ-ων ὑ - πάρο - χεις
 δό-ξα καὶ ἐ - δρᾶί - ω - μα, παμ-μα - κά - ρι - στε Βα - σί - λει - ε, καὶ
 πάντων τῶν Πα - τέ-ρων δι - δα-σκα-λί - ας ὑ - πό-δειγ - μα παρ-ρη-σί-αν ἔ-χων πρὸς
 Θε - ὄν. Αὐ-τόν ἰ - κέ - τευ - ε σω - θῆ - ναι τὰς ψυ-χὰς ἡ - μῶν.

148. ΤΟ ΨΑΡΕΥΜΑ

Ἄσμα σχολειακὸν μελοποιηθὲν ὑπὸ Φ. Α. Ταμπουρά.

Ζωηρῶς=Allegro.

Πᾶ-με πᾶ - με πᾶ-με πᾶ-με νὰ δού-λέ - ψου-με, νὰ φᾶ-με, πᾶ-με Τέλος.
 πᾶ - με παλ - λη - κά - ρια νὰ κυτ-τά-ξου-με γιὰ ψά - ρια.
 Μέ-σα μέ-σα μέ-σα τῶ-ρα σὸ κα - ἴ - κι με τὴν ᾠ - ρα. ὁ φτω - ρίχ - τει
 Ποιός τὰ χέ-ρια του κου-νά-ει κυ-βερ-νιέ-ται δὲγ πει-νά - ει. ρίχ - τει
 - χὸς ἂν δὲν δού-λεύ-η θὰ πει - νᾶ θὰ δια-κο - νεύ - η.
 ρίχ-τει ρίχ-τει ρίχ-τει ὁ κα - λὸς ψα-ρᾶς τὸ δίχ - τι.

149. ΩΔΗ ΕΙΣ ΤΟΥΣ 3 ΙΕΡΑΡΧΑΣ
Ποίημα Χρ. Σαμαρτζίδου.—Μέλος Γ. Παχτίκου.

Mέτριος

1. Ά - νοί - ξω - μεν τὰ στό - μα - τα, ὕ - ψώ - σω - μεν τὰ ὄμ - μα - τα, σταυ -
- ρώ - σω - μεν τὰς χεῖ - ρας, ἐν ἁ - σμα - σι τι - μῆ - τῶ - μεν τοὺς τοῖς κλει - νοὺς ὕ -
- μνή - τῶ - μεν τοὺς τοῖς κλεινοῖς ὕ - μνή - σω - μεν ποι - μέ - νας καὶ φω - στή - ρας.

150. ΤΟ ΦΛΑΜΠΟΥΡΟ

ᾠσμα δημῶδες τῆς Μακεδονίας, ἀδόμενον ἐν Σέρραις καὶ τοῖς περιχώροις.

Mέτριος - M^{to}

Γιὰ ποιὸν κεν - - τᾶς τὸ φλά - τὸ φλάμ - που - ρο; Μὴ τὸ κεν - τᾶς γιὰ
μέ - να; Ἐ - χει σπα - θὶ τὸ φλάμ - που - ρο καὶ σὺ σπα - θὶ δὲν ἔ - χεις. Ἐ - ἔ - χεις.

151. Αἶ-ΒΑΣΙΛΗ Μ', ΠΟΘΕΝ ΕΡΧΕΣΑΙ;

ᾠσμα δημῶδες, ἀδόμενον τὴν παραμονὴν τοῦ Μεγάλου Βασιλείου
ἐν τοῖς χωρίοις τῆς ἐπαρχίας Σιατίστης.

Larghetto (♩ = 96)

Ἄι - Βα - σί - λη, πό - θεν ἔρ - χε - σαι καὶ πό - θεν κα - τε - βαί - νεις;

152. ΚΙΡΚΑΣΙΑΝΟΝ ΑΣΜΑ

Ἀδόμενον ἐν Βιθυνία.—Παρασήμανσις Γ. Παχτίκου.

Larghetto - Ἀργῶς.
Μονωδία - Solo.

Χορὸς = Coro.

153. ΥΜΝΟΣ ΤΩ ΑΙΓΙΡ

Ποίημα και μουσική του Αυτοκράτορος της Γερμανίας Γουλιέλμου του Β΄.

Maestoso. *mf*
O Ae-gir, Herr der

Maestoso. *mf* *cres.* *cen.* *do* *ff* *mf*
Flu - then, dem Nix und Nek sich beugt, in Mor-genson - nen - glu - then die

mf
Hel-denschaar sich neigt. In grimmer Fehd' wir fah - ren hin in den fer-nen

mf *cresc.*
Strand, durch Sturm, durch Fels und Klip - pe führ' uns in Fein des Land,

The musical score is written in G major and common time. It features a vocal line and a piano accompaniment. The tempo is marked 'Maestoso'. The score includes dynamic markings such as *mf*, *cres.*, *ff*, and *mf*. The piano accompaniment includes triplets and a 'rit.' marking. The lyrics are in Greek and German.

mf
Will uns der Nech be - dräu - en, ver - sagt uns un - ser Schild *f* so

sf
cresc.

Wehr' dein flammend Au - ge dem An sturm noch so wild! Wie Frith - jof auf El -

f *p*

- li da ge - trost durchfuhr dein Meer, so - schirm auf die - sem Dra - chen

f *cresc.*

uns deiner Söh - ne Heer! Wenn in dem wil - den Hor - ste sich

f *p* *cresc.* *accelerando*

accelerando
Brüna auf Brünne drängt den Feind, wom Stahl ge - trof - fen, die . Schil - desmaid um -

accelerando

a tempo *mf* *ff* *Gravo*

faingt, dann tö - ne hin zum Mee - - re mit Schwert und Schildes - klangt ..... Dir

Gravo

Allegro *ff*

ho - her Gott zur Eh - re, wie Sturmwind un - ser Sang .....

Allegro *accelerando* *fff*

154. ΚΑΒΑΛΛΕΡΙΑ ΡΟΥΣΤΙΚΑΝΑ ΜΑΣΚΑΝΗ
«Cavalleria Rusticana» P. Mascagni.

Μονωδία. Solo.

PIANO

"Ω! Λό - λα, μου λευ - κή ὤ - σαν τὰ

affret. *a tempo*

κρί - να, ὅ - ταν φανῆς ἔ - σὺ ὁ ἥ - λιος βγαί - νει.

mf

κ' ὀ - πος τὰ χεί - λη σου φι - λήσ' ἔ - κεί - γα

rit. *a tempo*

ἄλλο καλὸ οὖν εἶ - χει νὰ προ - σμε - νῆ.

affret. *ff a tempo* *mf poco rit.*

Στῆ θύ - ρα σου εἶ - νε ἡ λέ - ξις αἰ - μα, μα αἰ - μα χύ - νω

stendanto

ε - γὼ δὲ ἐν σου βλίμ - μα κ' ἂν σὴν Ἐ - δέμ ἐμ -

- θῶ τοῦ Πα - ρα - δεί - σου οὖν μέ - νω ἂν δὲν εἰ - δῶ τὴν θεί - αν μορ -

pp dolcissimo

- φὴν σου. Ὡς - μέ!

dim. poco a poco *perdendosi*

Ὡς - μέ! λό - λα, Ἄβ - λα.

ΔΙΣΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ

141. Ο ΤΗΝ ΧΑΡΙΝ ΤΩΝ ΘΑΥΜΑΤΩΝ

Εἶνε ἀπόσπασμα ἐκ τῶν στιχηρῶν ἰδιομέλων τοῦ Μεγάλου Βασιλείου κατὰ τὴν μουσικὴν τῶν ἀρχαίων χειρογράφων, ἐρμηνευθὲν ὑπὸ τοῦ κ. Μάρκου Βασιλείου. Ἀνάγκη ἐνταῦθα νὰ σημειωθῇ ὅτι τὸ λεγόμενον *στιχηρακὸν* καὶ τὸ *εἰσολογικὸν* μέλος, τὸ τῶν κανόνων δηλαδὴ, εἶνε τὸ ἀρχαιότερον καὶ ἐκεῖνο ὄπερ μέχρι τῆς Ἀλώσεως ἀλώβητον διατηρήθη. Ἐπομένως τοιαῦτα μέλη, τὰ ὅποια πρώτην φορὰν δημοσιεύονται ἀπὸ τῶν στιχῶν τῆς «Μουσικῆς», εἰσὶν ἄξια ἰδιαζούσης προσοχῆς καὶ μελέτης. Τὸ ἐνταῦθα δημοσιεύομενον μέλος, ἀνήκον εἰς τὸν ἐκφραστικὸν *χρωματικὸν γένος* τοῦ Πλαγίου β' Ἦχου, εἶνε λίαν χαρακτηριστικόν, καθόσον μάλιστα ἐνιαχοῦ ὑπομνησκει ἡμῖν οὐ μόνον μελωδικὰς τινὰς γραμμὰς τοῦ περιλαλήτου εἰς Ἀπόλλωνα Ὑμνου ἀλλὰ καὶ δημοτικῶν τιῶν ἰσμάτων τῶν ἐλληνικῶν ὁρέων.

«Ὁ τὴν χάριν τῶν θαυμάτων οὐρανόθεν κομισάμενος καὶ τὴν πλάνην τῶν εἰδώλων στηλιτεύσας ἐν τοῖς δόγμασιν ἀοριερέων ὑπάρχεις δόξα καὶ ἐδραΐωμα. Παμμακάριστε Βασιλεῖ, καὶ πάντων τῶν Πατέρων διδασκαλίας ὑπόδειγμα παροησίαν ἔχων πρὸς Θεὸν αὐτὸν ἰκέτευε σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.»

142. ἽΣ ΤΟΝ ΑἼ-ΒΑΣΙΛΗ

Περὶ τοῦ παλαιστάτου τούτου δημοτικοῦ ἴσματος τῆς Καπαδοκίας, τοῦ ψαλλομένου ἐν *Φαράσοις* τὴν παραμονὴν τῆς πρωτοχρονιάς, ἴδε πληροφορίας ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμ. 7 καὶ 103 ἴσματι. Στροφαὶ τινες εἰλημμένοι ἐκ τοῦ τόμου τῆς ἡμετέρας συλλογῆς τῶν «260 δημοδῶν ἐλληνικῶν ἰσμάτων» (σελ. 18) ἔχουσιν ὧδε:

1. Ἐίντατε νὰ πᾶμε ἔς τὸν Ἀἴ-Βασίλη
νὰ γκρεμάσουμε τὰ κρηάτα ἔς τὸ σίδι¹.

Ἐπρωδός

Βᾶϊ, Παναγιᾶ μου Θεοτόκον,
Κύρια Ἰεσημον, Κύρια Ἰεσησον
Κύρια Ἰεσημον, Κύρια Ἰεσησον,
Παναγιᾶ μου Θεοτόκον.

2. Ἐσφρεν τῆς δότῆεν² ἃ γεσίλη³ τῆς
τῆς χτῆς τὴν ἐθίτῆα⁴ ἔς τὸν Ἀἴ-Βασίλη.
Βᾶϊ, Παναγιᾶ μου κτλ.
3. Μασχέρτι τσὲ βρήκανε εἰς τὸ σφᾶξο.
Ἐσφαξάν το τῆς με τὸ κὸδευτῆρι⁵.
Βᾶϊ, Παναγιᾶ μου, κτλ.
. . . . .
8. Ἐγὼ ἰπόψε πάλι πάλι παγαίνω,
ἐγὼ ἰπόψε ἔς τὴν Ἀγία Σσφία.
Βᾶϊ, Παναγιᾶ μου, κτλ.
. . . . .
10. Δίβχατε⁶ νὰ πᾶμε ἔς τὸν Ἀἴ-Βασίλη
νὰ γκρεμάσουμε τὰ κρηάτα ἔς τὸ σίδι.
Βᾶϊ. Παναγιᾶ μου, κτλ.

1. Εἰς τὴν σχισμάδα τοῦ δένδρου, εἰς τὸ δένδρον. 2. Καὶ ἐκτύπησεν. 3. Ἐν πτηνόν. 4. Τὸ πρωί. 5. Κλαδευτήρι. 6. Περιπατήσατε.

143. ΑἼ-ΒΑΣΙΛΗ Μ', ΠΟΘΕΝ ΕΡΧΕΣΑΙ;

Τὸ δημῶδες τοῦτο ἴσμα τῆς Μακεδονίας ψάλλεται ἐν τοῖς χωρίοις τῆς ἐπαρχίας *Σιατίστῆς* τὴν παραμονὴν τοῦ Ἁγίου Βασιλείου ὑπὸ ὁμίλου νέων, περιερχομένων ἀπὸ οἰκίας εἰς οἰκίαν καὶ εἰσπραττόντων προαιρετικὴν συνδρομὴν διὰ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ διὰ τὴν Σχολήν.

- Ἀἴ-Βασίλη μ', πόθεν ἐρχεσαι καὶ πόθεν κατεβάνεις;
- Ἀπὸ τὴν Πόλιν ἐρχομαι καὶ πάγω ἔς τὰ δικὰ μου.
- Ὑὲν ἐρχεσαι ἀπὸ τὴν ξενητειᾶ, τί θὲν λῆς τραγούδιαι;
- Ἐγὼ τραγούδιαι μάθαινα, τραγούδιαι θὰ σὰς λέγω;
- Ἐγὼ ἔμαθ' ἔνως γραμματικὸς ξέρω τὴν Ἀλφαβήτα.
καὶ ἔς τὸ ραβδί του ἀκούμπιτε νὰ πῶ τὴν ἄλφαβήτα,
καὶ τὸ ραβδί του ἦτο ἔηρό, χλωρὰ βλαστάρια βγάξει.
(Καὶ βᾶλε τὸ χεράκι σου ἔς τὸν ἀργυρὸ τὸ τσέπη
κέρνα τὰ παλληκάρια σου, νὰ λὲν «καὶ τοῦ χρόνου!»)

Ὁ ὄμιλος τῶν αἰοιδῶν εἰς μὲν τὴν κόρην τῆς οἰκογενείας, πυρ' ἧς εἰσέπραξε τὴν συνδρομὴν, ἄδει τοὺς ἐξῆς στίχους ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ μέλους ὡς ἐπρωδόν.

Ἡ μάνα πῶχει τὴν κόρη τὴν μικροχαϊδεμένη
τὴν ἔλουζε, τὴν κτένιζε, διὰ σύννεφα τὴν κρῦδει.
Κ' ἀνοιχθήκαν τὰ σύννεφα, καὶ φάνηκεν ἡ κόρη,
καὶ φάνηκεν σγουρὰ μαλλιά κι' ἀρχοντικὰ πλεξούδια.

Εἰς δὲ τὸν υἱὸν ἄδει ταῦτα.

Ἡ μάνα πῶ, εἰ τὸν υἱὸν τὸν μικροκανακάρη
τὸν ἔλουζε, τὸν κτένιζε, ἔς τὸν δάσκαλο τὸν στέλλει.
Καὶ ὁ δάσκαλος τὸν κερτερεὶ μὲ μιὰ χρυσὴ βεργίτσα.
— Παιδί μου, ποῦν' τὰ γράμματα, ποῦν' τὰ πινακίδια;
5 — Τὰ γράμματα εἶναι ἔς τὸ χαρτί καὶ ὁ νοῦς μου πέρα πέρα,
πέρα πέρα ἔς ταῖς ἔμμορφαις, πέρα ἔς ταῖς μαυρομμάταις.

144. ΩΔΗ ΕΙΣ ΤΟΥΣ 3 ΙΕΡΑΡΧΑΣ

Ποίημα Χρ. Σαμαρτζίδου. — Μέλος Γ. Παχτίκου.

1. Ἀνοίξωμεν τὰ στόματα,
ὑψώσωμεν τὰ ὄμματα,
σταυρώσωμεν τὰς χεῖρας,
ἐν ἔσμετι τιμήσωμεν
τοὺς τρεῖς κλεινοὺς ὑμνήσωμεν
ποιμένας καὶ φωστῆρας.
2. Εἰς δόξης τὸ ἀψήλιον
ἀρθέντα τὸν Βασίλειον
καὶ τόλμη καὶ παιδεία,
ὑμνοῦμεν καὶ γεραίρομεν
καὶ εὐλογοῦντα χαίρομεν
ὀρθόδοξα παιδιά.
3. Τοῦ λόγου τὸν πελώριον
ὑπέρμαχον Γρηγόριον
ἐν ἔσμασι καὶ ὕμνοις
τιμήσωμεν, δοξάσωμεν,
τὸν θεολόγον ἄσωμεν
ἀρνίχ'ς θεῖος ποίμνης.
4. Ὑμνήσωμεν αἰδήμονα
ἡμεῖς τὸν Ἰωαννηνοῦ
ἐκείνον Ἰωάννην,
τὸν ἔργω καὶ κηρύγματι,
φωνῇ καὶ παρρησίᾳ
μαστιξάντα τὴν πλάνην.
5. Ἱεραρχῶν σεμνώματα
τῆς δόξης τὰ σκηνώματα
ὁμᾶ: φιλοξενουσίαν,
ἐν ᾧ πιστῶν τὰ στόματα
ἐνταῦθα τὰ ὀνόματα
ὑμῶν κοινῶς αἰνοῦσιν.
6. Ἡ νεολαία χαίρουσα,
φωνῇ, καρδίαν αἴρουσα,
ὑμᾶς, ὑμᾶς γεραίρει.
ὑμῖν τιμὴν, πανάριστοι
καὶ ἄξιωμακάρστοι,
ἐν σεβασμῷ προσφέρει.

145. ΤΙ ΝΑ ΣΟΥ ΚΑΜΩ, ΡΗΝΑ ΜΟΥ

(Σχετικὰς πληροφορίας ἴδε ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 139 ἴσματι).

Ἐν γένει ἐκ τοῦ ἄσματος τοῦτο τὸ συμπέρασμα ἐξάγειται, ὅτι τὸ κράτος τῆς θείας τοῦ Ἀπόλλωνος τέχνης εἶνε τοσοῦτον μέγα καὶ κραταίον, ὥστε καὶ αὐτοκράτορες ἀκόμη νὰ ὄσιν ἀφωσιωμένοι αὐτῆς πολῖται.

Τὸ ποίημα ἐν ἐλευθέρῳ παραφράσει ἔχει ὧδε·

«Ὁ Αἰγίρ! Κύριε τῶν κυμάτων, πρὸ τοῦ ὁποίου ἡ Νεράϊδα καὶ ἡ Νεφέλη κατὰ τὴν θερμότητα τοῦ πρωϊνοῦ ἡλίου καὶ τὸ στίφος τῶν ἡρώων ὑποκλίνονται. — Ταξιδεύομεν εἰς μακρυνὴν παραλίαν, εἰς ἄγριον πόλεμον, διὰ μέσου θυέλλης, βράχων καὶ σκοπέλων δθήγησον ἡμᾶς εἰς τὴν ἐχθρικὴν χώραν. — Θέλει ὁ Νῆκ νὰ μᾶς φοβίση, μᾶς ἀπαρνεῖται ἡ ἀσπίς μας. Ἄς ἀποκροῦῃ ὁ σπινθηροβόλῳ ὀφθαλμός σου τὴν ἔφοδον, ὅσον καὶ ἂν εἶνε ἄγρια. — Ὡς ὁ Φριξὸς ἐπὶ τῆς Ἑλλῆς θαρραλέως διέβη τὴν θάλασσάν σου, οὕτω προφύλαξον ἀπὸ τούτου τοῦ δράκοντος ἡμᾶς τὴν στρατιάν τῶν υἱῶν σου. — Ὅταν ἐν τῇ ἀγρίᾳ λόχημῃ ἡ Βρούνα ὄρμῃ κατὰ τῆς Βρούνης, ὅταν τὸν ἐχθρὸν τὸν ὑπὸ χάλυβος κυπημένον ἡ ἀσιπδοφόρος κόρη περιβάλλῃ, τότε ἔκει ἀνά τὴν θάλασσαν ἤχησον μὲ τὸν ἦχον τοῦ ξίφους καὶ τῆς ἀσπίδος.

Εἰς Σέ, Ἵψιστε Θεέ, πρὸς τιμὴν Σου
ὡς ὁ θυελλώδης ἀνεμος τὸ ἄσμα μᾶς ἄς ἠχήσῃ».

154. ΚΑΒΑΛΛΕΡΙΑ ΡΟΥΣΤΙΚΑΝΑ.
(ΣΙΤΣΙΛΙΑΝΑ)

Τὸ τεμάχιον τοῦτο εἶνε ἢ εἰς τὴν Δόλαν μονωδία τοῦ λυρικοῦ μελοδράματος «Καβαλλερίας Ρουστικάνας» τοῦ Ἰταλοῦ μουσουργοῦ κ. Μασκάνη. Ἄδεται δὲ ἐκ τῶν παρασηκνίων ἐν τῷ Προλόγῳ προτοῦ ἔτι ἀρθῆ ἢ αὐλαία. Τὸ μέλος εἶνε γλυκύτατον καὶ ὑπενθυμίζει μᾶλλον τὴν περιπαθῆ Ἀνατολὴν παρὰ τὴν Δύσιν. Ἡ μετάφρασις τῆς στροφῆς «O Lola c'hai di latti la cammisa» ἔχει ὡς ἑξῆς·

Ὁ! Δόλα μου, λευκὴ ὡς ἂν τὰ κρίνα,
ὅταν φανῆς ἐσὺ ὁ ἥλιος βγαίνει
καὶ ὁποῖος τὰ χεῖλη σου φιλήσῃ ἔκεινα,
ἄλλο καλὸ δὲν ἔχει νὰ προσμένῃ!

Στὴ θύρα σου εἶνε ἡ ἰέξις αἶμα,
μὰ αἶμα χύω ἐγὼ δι' ἐν σου βλέμμα. . .
Κεὶ ἂν στήν Ἐδέμ ἐμβῶ τοῦ Παραδείσου
δὲν μένω ἂν δὲν ἰδῶ τὴν θεῖαν μορφήν σου·
Ὁ:μέ, Ὁ:μέ! Δόλα, Δόλα!

*

Τὸ ὑπ' ἀριθμ. 113 δημῶδες ἄσμα (σελ. 299), περὶ τοῦ ὁποίου τὰ δέοντα ἐν τῷ προηγουμένῳ τεύχει ἐγράψαμεν, ὁ ἐν Βεϊμάρῃ ἐνθέρμος φιλέλληνας καὶ ἑλληνομαθῆς διδάκτωρ κ. Paul Mitzschnke, μεταφράσας εἰς τὴν γερμανικὴν ἐμμέτρως διὰ νὰ ψάλληται καὶ γερμανιστί, εὐηρεστήθη ν' ἀποστείλῃ ἡμῖν τὴν ὠραίαν αὐτοῦ μετάφρασιν ἔχουσαν ὧδε·

Entringt dies Ach sich meiner Brust,
Dann zuckt mein Herz vor Jammer.
Und eines Tags, da findet man
Mich tot in meiner Kammer.

Ἡ «Μουσική» εἶνε εὐγνώμων εἰς τὸν ἐνθέρμον Γερμανὸν φιλέλληνα, διότι μουσικὰ προϊόντα τῆς λαϊκῆς ἐμπνεύσεως τῶν Ἑλλήνων μεταγγίζει τόσον ἐπιτυχῶς καὶ εἰς τὸ ἀρχαιοφίλον γερμανικὸν δημόσιον.

Η ΛΕΣΒΙΑ ΣΑΠΦΩ

Ἀνακοίνωσις γενομένη ἐν τῇ Γαλλικῇ Ἀκαδημίᾳ
ὑπὸ

ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΡΑΪΝΑΧ

Ἐγκαίρως εἴχομεν ἀναγγεῖλαι ὅτι ἐν τῇ γαλλικῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν Ἐπιγραφῶν καὶ τῶν Ὁραίων Τεχνῶν ὁ γίνωστός μέγας ἑλληνοεὖς κ. Θεόδωρος Ράϊναχ ἠγόρευσε περὶ τῆς ὀνομαστῆς λεσβίας ποιητρίας καὶ μουσουργοῦ Σαπφῶς. Ἀνακοινώσας ὁ σοφὸς ἀνὴρ πεντηκοντάδα ὄλην ἀνεκδότων στίχων τῆς περιφήμου ἑλληνίδος ποιητρίας, ἀνευρεθέντων ἐν Αἰγύπτῳ, δὲν ἠρκέσθη μόνον εἰς τὴν ἔξαρσιν τῆς ποιητικῆς δυνάμεως, ἀλλ' ἠρεύνησε καὶ τὸν ἰδιωτικὸν αὐτῆς βίον, ἀπκλλάξας πειστικῶς περὶ τῆς ἐπικρατουμένης μέχρι τοῦδε κακῆς φήμης ὡς ἐμμανοῦς καὶ ἰδιοτρόπου ἐρωτιᾶδος.

Ἐν Λέσβῳ ὑπῆρχεν ἔθνος, ὅπως λόγια γυναικίως συναθροῖται περὶ ἑαυτὰς εὐφυσεῖς νεάνιδας, ὡς καὶ ὁ Σωκράτης ἐν Ἀθήναις συνήθροισεν εὐφυσεῖς νέους. Αἱ πρεσβύτεραι γυναῖκες ἐφρόντιζον περὶ τῆς παιδεύσεως τῶν νεωτέρων, ὅπως αὐταὶ διακρίνονται κατὰ τε τὴν μουσικὴν καὶ τὴν ποίησιν. Ἐπειδὴ δὲ τοιαύτη ἦτο καὶ ἡ Σαπφῶ, ὀνομάζει τὸν οἶκον αὐτῆς μουσοπόλον, ὁ δὲ Ἡρόδοτος αὐτὴν μουσοποιόν. Διὰ τοῦτο οἰκτεῖρει αὐτὴ τὴν τύχην γυναικίως, ἣτις δὲν μετέχει τῶν ῥόδων τῆς Πιερίας. Τὴν διδάσκαλον πρὸς τὰς μαθητρίας δὲν συνέδεεν αἰσχυρὰ σχέσις, ἀλλ' εὐγενῆς πόθος πρὸς βελτίωσιν τοῦ γυναικείου φύλου, ὅπερ ἐν Λέσβῳ ἐτίμα τὴν μουσικὴν καὶ τὴν ποίησιν.

Γνωστοὶ αἱ κατὰ τῆς ποιητρίας διαβολαὶ· ἀλλ' αὐταὶ δὲν ἴσχυσαν ὅπως μειώσωσι τὸ κλέος αὐτῆς, τοῦναντίον διέμεινε τοῦτο τηλαυγὲς καὶ ἄσβεστον. Οἱ ἀρχαῖοι τοσοῦτον ἐθαύμαζον αὐτὴν, ὥστε ὠνόμαζον δεκάτην Μοῦσαν.

Ἐννεὰ τὰς Μούσας φασὶν τινὰς· ὡς ὀλιγῶρος!
ἠρίδες καὶ Σαπφῶ Λεσβόθεν ἡ δεκάτη·

Καὶ λέγουσι περὶ αὐτῆς ὅτι τόσον ὑπερεῖχε τῶν γυναικῶν, ὅσον ὁ Ὁμηρος τῶν ἀνδρῶν. Ὁ μέγας νομοθέτης Σόλων ἀκούσας τοῦ ἀνεπιτοῦ αὐτοῦ ἄδοτος ἄσμα τῆς Σαπφῶς, νεωστὶ συντεθειμένον, ἠχρήθη, ἵνα μὴ ἀποθάνῃ πρότερον πρὶν ἐκμάθῃ αὐτό! Ἡ Λεσβία ἀοιδὸς δι' ἀγαλλμάτων καὶ εἰκόνων ἐτιμᾶτο καθ' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα, οἱ δὲ συμπατριῶται αὐτῆς Μυτιληναῖοι μετὰ θάνατον ἔκοψαν πρὸς τιμὴν καὶ νομίματα, φέρονται τὴν εἰκόνα τῆς ποιητρίας.

Τὴν ὠραίαν λοιπὸν τοῦ σοφοῦ Γάλλου ἀγόρευσιν προθύμως ἐν μεταφράσει δημοσιεύομεν ἐνταῦθα, καθόσον πρόκειται περὶ ἀθρᾶς καὶ ἐξόχου ποιητρίας ἅμα καὶ μουσικῆς, περὶ τῆς δεκάτης Μούσης τῆς ἀρχαιότητος. Νῦν ὅτε αἱ νεώτεραι ἑλληνίδες ὀλιγῶρος πως φέρονται πρὸς τὰς ὀμοφύλους Μούσας, νομίζομεν ὅτι τὸ παρὸν θὰ ἀποβῇ αὐταῖς ἰδίως λίαν διευκολύνον, ἅμα δὲ καὶ ἐπαγωγὸν ἀνάγνωσμα.

*

Πρὶν ἢ ἀποθάνῃ ὁ ἐνδοξὸς ἡμῶν συνάδελφος Γάστρων Παρί, εἶχον τὴν εὐτυχίαν νὰ ὀμιλήσω μετ' αὐτοῦ περὶ τῶν εὐρημάτων τῶν τελευταίων ἐτῶν, διὰ τῶν ὁποίων ἐπλουτίσθη ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ ποίησις. Μοὶ ἐξέφρασε δὲ τὴν λύπην του ὅτι αἱ ἀνακαλύψεις αὐταὶ, ἀντὶ τοῦ κομποῦ καὶ ὀλίγον ἐπιπολαίου Βακχυλίδου, δὲν μᾶς ἀπέδωκαν τὴν πλήρη πυρὸς Σαπφῶ. Ὅπως ποτὲ ὁ Σόλων, ἂν πρέπει νὰ

πιστεύση τις περίφημόν τι ανέκδοτον, ἠθέλησε πρὶν ἢ ἀποθάνη νὰ μάθῃ ἀπὸ μνήμης ποίημα τῆς μεγάλης συγχρόνου του, οὕτω καὶ ὁ Γάστων Παρὶ ἐθλίβετο ἐπὶ τῇ ἰδέᾳ, ὅτι θὰ ἀπήρχετο ἐκεῖ ὀπόθεν δὲν ἐπιστρέφουν πλέον, χωρὶς νὰ ἴδῃ ἀναγεννωμένην τὴν ποιητικὴν τῆς ᾠδῆς εἰς τὴν Ἀφροδίτην.

Τῷ εἶπον νὰ ἔγῃ θάρρος. Ἀνέμνησα εἰς αὐτὸν ὅτι ἤδη πρὸ ὀλίγων ἔτων ὁ Γκρέμφελ καὶ ὁ Χοὺντ εἶχον ἀνακαλύψει ἐν τῷ Ὄξυρύγγῳ ποιημάτων τῆς Σαπφοῦς χαριτωμένον καὶ σχεδὸν πλήρες, εὐχὴν ὑπὲρ ἐπανόδου καὶ συμφιλώσεως, τὴν ὁποίαν ἀπευθύνει πρὸς τὸν ἀδελφόν της. Προσέθηκα, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἠγνώνει, ὅτι ἡ ἀμμώδης χώρα τῆς Αἰγύπτου θὰ μᾶς ἀποδώσῃ πλήρη τὰ πολύτιμα ἐρείπια τριῶν ἢ τεσσάρων μικρῶν ποιημάτων γεγραμμένων εἰς στροφάς τῶν τριῶν στίχων καὶ τὰ ὅποια θὰ ἐδημοσίειον προσεχῶς ἐν Βερολίῳ. Ἡ ἰδία σύμπτωσης, ἡ ὁποία ἀπέδιδεν ἡμῖν ἐν μέρος τῆς συλλογῆς ἠκρωτηριασμένον, δὲν ἦτο δυνατὸν μίαν ἡμέραν νὰ μᾶς ἀποδώσῃ ὑπὸ τὴν σκαπάνην τῶν ἀρχαιοδιφῶν ὀλόκληρον τὴν συλλογὴν;

Ὁ Γάστων Παρὶ μᾶς ἀφῆκε καὶ ἡ ὥραία ἐλπίς, τὴν ὁποίαν ἐπεχείρησα νὰ μεταδώσω εἰς αὐτόν, δὲν ἐξεπληρώθη μέχρι τοῦδε. Ἀληθῶς μία ἑλληνὶς ποιήτρια, αἰολικῆς καταγωγῆς καὶ αὕτη, μᾶς ἐπανῆλθεν, ἢ τοῦλάχιστον ἡ σκιὰ αὐτῆς ἔλαβε σύστασιν τινα. Ἄλλ' αὕτη δὲν εἶνε ἡ Λεσβία Σαπφώ, ἀλλ' ἡ Βοιωτὴ Κόριννα, ἢ κατὰ ἓνα αἰῶνα μεταγενεστέρα αὐτῆς, ἡ ὁποία εἶχε τὴν ἀνέλπιστον, δὲν τολμῶ νὰ εἶπω ἀνάξιαν, εὐτυχίαν ταύτην. Εἶνε ἐπίχαρι καὶ θαλερὸν τάλαντον, ἀλλὰ τὸ ἄσμα δι' αὐτήν, ὅπως ἡ χορικὴ ᾠδὴ διὰ τὸν Βακχυλίδην, δὲν εἶνε εἰμὴ ἀφορμὴ πρὸς μακρὰς ἐπικὰς διηγήσεις, εἰς τὰς ὁποίας ὁ ποιητὴς ἐξαφανίζεται σχεδὸν ὅπισθεν τοῦ θέματός του. Εἰς μάτην ἀναζητεῖ τις ἐκεῖ ὅτι ἡ λέξις λυρισμὸς προκαλεῖ εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ συγχρόνου ἀναγνώστου ἐκ τῆς φλογός, τοῦ χρώματος, τοῦ πάθους καὶ πρὸ πάντων τῆς προσωπικότητος.

Ὅλας αὐτὰς τὰς ιδιότητας, τοῦναντίον, τὰς εὐρίσκομεν, τὰς αἰσθανόμεθα εἰς ὕψιστον βαθμὸν εἰς τὸ ἐλάχιστον λείψανον τῆς Σαπφοῦς. Δὲν ὑπάρχει στροφή, ὅσον δήποτε σύντομος καὶ ἂν εἶνε, ἡ ὁποία δὲν ἀποκαλύπτει μὲ ἀποτόμους σπινθῆρας φύσιν, ἐν τῇ ὁποίᾳ οὐδὲν ὑπάρχει τὸ μέτριον καὶ ἡ ὁποία οὐδὲν πρᾶγμα ἀγαπᾷ μετρίως· εἶνε ὅλον τὸ πῦρ τοῦ ἡλίου, τὸ ὁποῖον διαλάμπει εἰς ἓνα μικρὸν ἀδάμαντα. Τὸ χάρισμα τοῦτο, τὸ νὰ θέτῃ τις ἑαυτὸν ὀλόκληρον εἰς πᾶσαν κραυγὴν τῆς ψυχῆς τοῦ, εἶνε, κυρίως εἰπεῖν, ὁ λυρισμὸς. Τοῦτο εἶνε τὸ δίδον ἰδιαιτέραν ὄλως ἀξίαν εἰς τοὺς ἑκατὸν καὶ κἄτι περιπλέον στίχους τῆς Σαπφοῦς, τοὺς ὁποίους τυ-

χαῖται παραθέσεις ἀφῆκαν νὰ φθάσωσι μέχρις ἡμῶν, παρ' ὅλην τὴν σεμνοτυρίαν καὶ ὀκηνοίαν τῶν Βυζαντινῶν. Δὲν ἐνδιαφέρουν μόνον τοὺς ἑλληνιστάς· ἀποτελοῦσιν ἢ ἔπρεπε ν' ἀποτελῶσιν αἰώνιαν κληρονομίαν πάσης τῆς σκεπτομένης καὶ αἰσθανομένης ἀνθρωπότητος. Καὶ ἡ πολυμάθεια δὲν θὰ ἐπλήρου ὀλόκληρον τὸ καθῆκόν της, τηροῦσα ζηλοτύπως δι' ἑαυτὴν τὰς ἀργὰ παρουσιαζομένας ἀρμονίας, αἱ ὁποῖαι ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν φθάνουσιν ἀκόμη εἰς ἡμᾶς ἀπὸ τὴν συντριβεῖσαν ταύτην λύραν, διὰ νὰ προκαλέσωσιν, οὕτως εἰπεῖν, περισσότερον τὴν λύπην μας, ἢ διὰ νὰ συντελέσωσιν εἰς τὸ νὰ ὑπομείνῃ ἀκόμη ἡ ἐλπίς ἡμῶν.

Τοσοῦτο μᾶλλον καθ' ὅσον δὲν πρόκειται ἐνταῦθα μόνον περὶ φιλολογικῶν ἀπολαύσεων καὶ περὶ αἰσθητικῆς ἀγωγῆς, ἀλλὰ καὶ περὶ ζητήματος δικαιοσύνης τῆς ἱστορίας. Ἐὰν οἱ κριτικοὶ ὄλων τῶν αἰῶνων συνεφώνησαν εἰς τὸ νὰ ἐξυμνήσωσι τὰ ποιητικὰ προσόντα τῆς ποιητρίας ἐκείνης, τὴν ὁποῖαν ὁ Στράβων ὠνόμαζεν «ἕκτακτον ὄν», τὴν λαμπρὰν ἐκλογὴν τῶν λέξεων, τὴν φυσικὴν καὶ τολμηρὰν στροφὴν τῆς σκέψεως, τὴν χάριν τῶν εἰκόνων, τὴν εὐκαμπτον μαγεῖαν τῶν ρυθμῶν, — ὑπάρχουσιν ἀντιθέτως σοβαραὶ ἀσυμφωνίαι ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος περὶ αὐτῆς ὡς γυναικός. Ὑπῆρξεν ἑταῖρα ἢ μεγάλη κυρία Πρέπει νὰ βλέπῃ τις ἐν αὐτῇ τὴν ὑψηλὴν καὶ καθαράν μορφήν τῆς πλήρους πάθους Μούσης, τὴν ὁποίαν ὁ Πλούταρχος παρέβαλλε πρὸς τὴν Πυθίαν, καθημένην ἐπὶ τοῦ τρίποδός της, ἢ μίαν κοινὴν ἑταῖραν καὶ διδάσκαλον τῆς διαφθορᾶς;

Ἐν τῇ δίκῃ ταύτῃ ἔλλειπει μαρτυριῶν συγχρόνων, δὲν ἔχομεν ὡς ἀξιόπιστα τεκμήρια παρὰ τὰ ἐξ αὐτῆς τῆς ἐνοχοποιημένης προερχόμενα. Κατόπιν τούτου ἐννοεῖ πᾶς τις ὅτι ἡ ἀνακάλυψις μιᾶς πεντηκοντάδος στίχων τῆς Σαπφοῦς ἀποτελεῖ νέον γεγονός, τὸ ὁποῖον ἐπιτρέπει αἰτησὶν ἀναθεωρήσεως τῆς δίκης. (Ἔπεται συνέχεια).

H BYZANTINĒ MOYSIKĒ EN KYPRW

Ἡ ἔγκριτος κυπριακὴ ἑφημερὶς «Σάλπιξ» τῆς Λεμεσοῦ ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ φύλλῳ αὐτῆς λίαν ἐνδιαφέρον ἄρθρον περὶ τῆς «*Βυζαντινῆς μουσικῆς ἐν Κύπρῳ*», γεγραμμένον ὑπὸ τοῦ εὐφήμως γνωστοῦ σκαπανέως τῆς ἱερᾶς ἡμῶν τέχνης κ. Σ. Χουρμουζίου. Ἐκ τοῦ ἁρθροῦ τούτου παραλαμβάνομεν τὰ γενικώτερα αὐτοῦ σημεῖα, τὰ ὁποῖα ἦσαν μέχρι τοῦδε ἄγνωστα διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς ἱερᾶς ἡμῶν τέχνης.

«Ἡ Βυζαντινὴ Μουσικὴ ἐνωρίτατι εἶχε διαδοθῆ καὶ ἐν Κύπρῳ· μαρτυρεῖ δὲ τοῦτο ἡ πλῆθος τῶν ὑπαρχόντων χειρογράφων μουσικῶν βιβλίων, τῆς τε ἀρχαιοτέρας γραφῆς καὶ

της αναλυτικώτερης του Πέτρου. Διεδόθη δὲ πάντως ὑπὸ κληρικῶν ἀνηκόντων εἰς τὰς ἱεράς τῆς γῆσου Μονᾶς, ὡς τοῦ Κύκκου, τοῦ Μιχαηλᾶ κλπ., οἵτινες ἀποστελλόμενοι εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐπὶ πολὺ αὐτόθι διαμένοντες δι' ὑπερησίας τῶν ἰδίων Μονῶν, ἐπεδίδοσαν εἰς τὴν ἐκμάθησιν τῆς Μουσικῆς, ἣν, ἐπιστρέφοντες μετέδιδον εἰς ἄλλους, ὡς καὶ ὑπὸ Σινκίτων ἢ Ἀγιοταφιτῶν, τῶν κατὰ κειροῦς στελλομένων εἰς Κύπρον ὡς Ἐγουμενῶν ἢ Ἐπιστατῶν τῶν κτημάτων τῶν ἱερῶν αὐτῶν καθιδρυμάτων.

Ἐκ τῶν χειρογράφων τούτων μουσικῶν βιβλίων ἄξια ἰδιαίτερης μνείας καὶ προσοχῆς εἶνε τὰ τῆς ἀρχαιότερας γραφῆς, μαρτυροῦντα συστηματικούς ἀντιγραφεῖς, ἐξάσκησιν καὶ πείρῃν οὐ τὴν τυχοῦσιν κεκτημένους, ὡς εἰς τοῦτο καταξιωμένους ἔνεκεν ἐλλείψεως τύπου. Διακρίνονται ταῦτα ἐπὶ μοναδικῇ καλαισοθησίᾳ, ἀπαραμίλλῃ καθαρότητι, ἀμέμπτῃ τῶν πολλῶν καὶ ποικιλομόρφων ἐκείνων σημαδίων καὶ μεγάλων ὑποστάσεων σχηματισμῶν, διὰ μέλανος καὶ ἐρυθροῦ χρώματος, καὶ ἐπὶ κοσμήμασι καὶ τεχνουργήμασι διαφόροις καὶ πολυλόκοις. Δ' ὧν εἰς: κατεστολισμένα. Τὰ δ' ἀρκτικῆ ἐκάστου μαθήματος κεφαλαιώδη γράμματα σχηματίζονται τεχνικώτατα διὰ παραστάσεων εὐφροσάτων, ὡς λ. χ. τὸ Τ δι' ἀνδρὸς ἔχοντος τεταμένης πλαγίως τὰς χεῖρας, τὸ Κ διὰ τοιούτου προτεινόντος πρὸς τὰ ἔμπρὸς τὴν μίαν χεῖρα καὶ τὸν ἕνα πόδα, τὸ Ο, τὸ Α, τὸ Δ κλ. δι' ὄψεων πολυκεφάλων συμπεπλεγμένων ἢ ἀνθέων καὶ ἐν γένει ἅπαντα διὰ πολλῆς ἐπιμελείας καὶ λεπτοτάτης τέχνης κατεργασμένα, μετὰ φωτασκιάσεων ἐντελῶν καὶ μετὰ λεπτοτάτων διὰ χρυσοῦ γραμμῶν, ἀληθῆ ἀριστουργήματα τέχνης καὶ ὑπομονῆς. Τὰ τῆς γραφῆς τοῦ Πέτρου ὑστεροῦσι πολὺ ὡς πρὸς τοῦτο, ἴσως διότι βαθμηδὸν ἐξέλιπον οἱ συστηματικοὶ ἐκείνοι ἀντιγραφεῖς.

Ὁνόματα τῶν ἀρχαίων μουσικῶν τῆς Κύπρου δὲν εἰσαώθησαν δυστυχῶς ὑπὸ τῆς ἱστορικής εἰμῆ Χρυσάνθου τινὸς ἱερομονάχου Πρωτοψάλτου Κύπρου ἐπιγραφομένου (τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἰσως), ἀκμάσαντος περὶ τὸ 1760, ὅστις καὶ ἀκολούθως ἐορταζομένων τινῶν ἐν Κύπρῳ Ἀγίων συνέγραψε καὶ ἐξέδωτο τύποις Βενετίας. Ἐν Ἱεροσολυμιτικῇ τινι Κώδικι ἀναφέρονται δύο Κύπριοι μουσικοί, Ἰεζεκιὴλ καὶ Κυπριανός, ὡς ἐξηγήσαντες εἰς τὸ νέον σύστημα Χερουβικά τοῦ Λαμπιάρχου περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ' αἰῶνος· ἀλλ' ὡς πρὸς τὴν ἐποχὴν ἀσάφειά τις θὰ ὑπάρχῃ, διότι, ὡς γνωστόν, τὸ νέον σύστημα μόλις κατὰ τὴν α' δεκαετηρίδα τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ἐκκλονίσθη καὶ ἤρξατο διαδιδόμενον. Ἐτεροὶ δὲ μουσικοὶ τοῦ ἀρχαίου συστήματος, ἀκμάσαντες κατὰ τὸ πρῶτον ἡμῖς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ἀναφέρονται μόνον Τρύφων τις καὶ Νεόφυτος, κληρικοί, ἀνήκοντες εἰς τὴν ἱεράν Μονὴν Κύκκου.

Ἄλλ' εὐρυτέρα διάδοσις τῆς Μουσικῆς ἐν Κύπρῳ ἐγένετο, ὡς ἦν ἐπόμενον, μετὰ τὴν ἀπλοποίησιν τοῦ γραφικοῦ συστήματος ὑπὸ Μουσικῶν διδασκόντων τῶν μὲν ὑπ' αὐτῶν τῶν αἰοιδίμων μεταρρυθμιστῶν, τῶν δὲ ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Θεοδ. Φωκαέως. Οὕτως ἀναφέρεται Μητροφάνης τις καλλιφωνότατος, ὡς λέγεται, χρηματίσας πρὶν καὶ ψάλτης ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὅστις ἐν τῇ Μονῇ Χρυσορραϊτίσσης ἐν Πάφῳ διαμένων ἐδίδαξε πολλοὺς Παφίους τὴν Μουσικὴν, τῶν μουσικῶν βιβλίων ἦδη εὐνοτοτέρων καταστάτων ἕνεκα τοῦ τύπου. Ἐτερος Μητροφάνης, Κυκκώτης οὗτος, ὃν ἠτύχησαμεν νὰ ἀκούσωμεν, ἠδυσφώνωτατος καὶ ἀριστος ἐν σεμνοτάτῳ Βυζαντινῷ ὕφει ἐκτελεστής, μαθητῆς τοῦ Φωκαέως, ἐδίδασκεν ἐν τῇ Ι. Μονῇ Κύκκου τὴν Μουσικὴν. Οὗτος ἀπέβλεπε πρὸ 25 περίπου ἐτῶν ἐν βαθεῖ γήρατι. Ἐτε-

ρος κληρικός, Ἰεζεκιὴλ ὀνόματι, καλλιφώνος ὡς ἄδειται, πρωτοψάλτης Ἀρχιεπισκοπῆς, ἐδίδαξε τινὰς κληρικούς τὴν Μουσικὴν, ὡς καὶ ὁ Νικόλ. Παρακτιζόγλου — Κογιαλῆς — λαϊκὸς οὗτος, μουσικὸς κατὰ τὸ σύστημα τοῦ Νικολάου Σμύρνης, ὡς μαρτυροῦσι τὰ σωζόμενα μελωρηγήματα αὐτοῦ, ἐδίδαξεν ἐν τοῖς κελλίοις τοῦ Τρυπιώτου Λευκοσίας πολλοὺς καὶ δὴ καὶ Ὀθωμανοὺς τὴν Μουσικὴν».

Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΕΝ ΤΟΙΣ ΠΟΛΕΜΟΙΣ ΚΑΙ ΤΑΙΣ ΜΑΧΑΙΣ

Γ'

Ὅταν οἱ Θηβαῖοι ἐκυρίευσαν τὰς Ἀθήνας ὁ Ἐρίανθος εἰσηγήθη εἰς τοὺς στρατηγούς τὴν ἰδέαν, ἵνα τὸ μὲν Ἄστυ κατασκάψωσι, τὴν δὲ χώραν καταστήσωσι μηλέεστον. Ὅτε ὅμως εἰς σύσκεψίν τινι τῶν στρατηγῶν ἐφανισθεὶς ὁ θεινὸς αἰοιδὸς Φωκεὺς ἐμελῆεν ἐκ τῆς «Ἡλέκτρας» τοῦ Εὐριπίδου τὴν Πάρεδον τοῦ χοροῦ, ἧς ἡ ἀρχή·

*Ἄγαμέμνονος, ὦ κόρα, ἤλυθον, Ἡλέκτρα,
ποτὶ σὰν ἀγρότεραν αὐλάν. . . .*

πάντες τοσοῦτον συνεκινήθησαν, ὥστε «καὶ φανῆναι σχετλιον ἔργον, τὴν οὕτως εὐκλεᾶ καὶ τοιούτους ἄνδρας φέρουσαν πόλιν ἀνελεῖν καὶ διεργάσασθαι». Καὶ οὕτω δι' ἐνὸς χορικοῦ ἔργματος τοῦ Εὐριπίδου ἐσώθη ἀπὸ βεβαίως καταστροφῆς ἢ ἐνδοξοῦ τοῦ μεγάλου ποιητοῦ πατρίδος!

✱

Οἱ μουσικευόμενοι οὐ μόνον ἐν τοῖς πολέμοις καὶ ταῖς μάχαις ἐξρισκον ἀσυλίαν καὶ σωτηρίαν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς φρικτῆς αἰχμαλωσίας ἀπληλευθεροῦντο. Ὁ Πλούταρχος ἐν βίῳ Νικίου ἱστορεῖ ὅτι, μετὰ τὴν ὀλεθρίαν ἐκβασιν τῆς εἰς Σικελίαν ἐκστρατείας τῶν Ἀθηναίων, πλεῖστοι αἰχμάλωτοι ἀφῆθησαν ἐλεύθεροι, διότι ἐμελῶν λαμπράς τινὰς μελωδίας ἐκ τῶν τραγωδιῶν τοῦ Εὐριπίδου. Οἱ σωθέντες δὲ τούτων ἐπανελθόντες εἰς Ἀθήνας κατησπάζοντο τὸν Εὐριπίδην φιλοφρόνως, λέγοντες ὅτι τὰ ἔσματα αὐτοῦ παρέσχον εἰς ἑαυτοὺς τὴν ἐλευθερίαν των. Ἄλλοι δὲ ἐκ τῶν πολεμιστῶν μετὰ τὴν μάχην πλανώμενοι τῆδε κάκεισε ἐπρομηθεύθησαν τροφήν καὶ ὕδωρ μέλψαντες εὐριπίδεια μέλη.

✱

Ὁ Μ. Ἀλέξανδρος μόνον ἐπὶ τῇ θανάτῳ τοῦ Ἡφιστίωνος κατέπαυσε αὐλοῦς καὶ μουσικῆν ἐν τῇ στρατοπέδῳ ἐπὶ πολὺν χρόνον. Ἐν ᾧ τοῦναντίον ἐπὶ τῇ θανάτῳ Δημητρίου τοῦ πολιορκητοῦ ἐν Κορίνθῳ Ξενόφαντες, ὁ τῶν τότε αὐλητῶν ἐλλογιμώτατος, ἐγγὺς τοῦ νεκροῦ καθεζόμενος προσήλει τὸ ἱερώτατον τῶν μουσικῶν μελῶν.

✱

Ὅπόσον δὲ τὰ πολεμιστήρια ἔργματα καὶ ὑπὸ καλλιτεχνῶν ἀκόμη ἐχρησιμοποιεῖντο πρὸς ζωηροτέραν ἐντύπωσιν τῶν εἰκόνων των καταδεικνύει τὸ ἐπόμενον ἱστόρημα, ὅπερ ὁ Αἰλιανὸς ἐν Παικίῃ Ἱστορίᾳ (Γ', 44,5) μνημονεύει.

Θέων ὁ ζωγράφος εἰς τοὺς συνηθροισμένους νὰ θαυμάσῃσιν μίαν πολεμικὴν εἰκόνα του, στρατιώτην δηλ. ἐν ὥρᾳ μάχης, δὲν ἔδειξεν ἀμέσως αὐτήν. Ἀλλὰ προσκλήσας σαλπικτικὴν διεταξεν αὐτὸν νὰ μελωδῆσῃ παρορμητικόν τι πρὸς μάχην ἄσμα. Ὅταν δὲ τὸ μέλος ἤκούετο τραχὺ καὶ φοβερόν, ὁποῖον

σιν γενομένην ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῆς Παδοῦσας περὶ τῶν δημοδῶν ἁσμάτων τῆς ἐμῆς Συλλογῆς. Ἐκάστη σελὶς τῆς μελέτης αὐτοῦ, ἕκαστος στίχος, ἕκαστη λέξις εἶνε καὶ εἷς ὑπέρτατος θαυμασμός πρὸς τὸ ἑλληνικὸν ἄσμα. *Ἔσμα τὸ ὁποῖον δὲν ψάλλεται, γράφει ἐν τῇ μελέτῃ αὐτοῦ ὁ σοφὸς Ἴταλός, εἶν' ἄνθος τὸ ὁποῖον δὲν ἀνοίγει, τὸ ὁποῖον ἀποκρύπτει καὶ τὴν εὐωδίαν καὶ τὸ χρῶμα του.*

Ἔνεκα τοῦ πολυτίμου τούτου φυλλαδίου ἐπόμενον ἦτο ὅπως ἐλθωμεν εἰς πνευματικὴν ἐπικοινωνίαν μετὰ τοῦ ἀειμνήστου ἀνδρός, τοῦ ὁποῖου ἐθαυμάσαμεν οὐ μόνον τὴν βυθίαν ἐπιστημονικὰς καὶ καλλιτεχνικὰς γνώσεις, ἀλλὰ καὶ τὸν ἄκρατον φιλελληνισμόν. Τοσοῦτον δ' ἐχώρει ἡ πρὸς τὴν ἑλληνικὴν μουσικὴν ἀγάπη αὐτοῦ, ὥστε ἔπεμψεν ἡμῖν καὶ ἓν ἕξοχον ποίημά του πρὸς μελοποίησιν ἐπὶ καθαρῶς ἑλληνικῶν μουσουργικῶν βάσεων. Μεθ' ὅλας τὰς ἀσθενεῖς ἡμῶν δυνάμεις συνεμορφώθημεν πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ. Τὸ ὑφ' ἡμῶν μελοποιηθὲν ποίημα αὐτοῦ εἶχεν ὡς ποιητικὴν ἰδέαν τὴν δύναμιν καὶ τὰ ὅρια τῶν φυσικῶν καὶ πνευματικῶν ὀφθαλμῶν καὶ τῆς μεγάλης αὐτῶν ἀποστάσεως. Ποίησις δηλαδὴ τοῦ ἀρχαίου ρητοῦ «*Νοῦς πάνθ' ὄρα*».

Αἰωνία λοιπὸν ἡ μνήμη τοῦ ἀειμνήστου ἀνδρός, οὗ ὁ μέγας νοῦς τοσοῦτον στοργικῶς εἶδε καὶ ἐθαύμασε καὶ τὴν θεῖαν τοῦ Ἀπόλλωνος τέχνην μετὰ τῶν πρώτων αὐτῆς καλλιεργητῶν καὶ προβιβαστῶν.

Η ΜΟΥΣΙΚΗ

ΑΝΑ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΝ

ΕΓΧΩΡΙΑ.—Οἱ μουσικοὶ χοροὶ τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ.—Ἡ ἐκκλ. μουσικὴ ἐν τῷ Ἀγιοταφίτικῷ Μετοχίῳ.—Ἡ ἐκκλ. μουσικὴ ἐν τῷ ἐθνικῷ Ὀρφανοτροφείῳ θηλέων.—Σύνθεμα ἑλληνίδος καλλιτέχνιδος.—Γερμανικὴ ὁπερέττα.

ΕΠΑΡΧΙΑΙ ΚΑΙ ΕΞΩ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ.—Ἡ μουσικὴ ἐν Πάφῳ.—Τὰ πολεμικὰ τραγούδια.—Τὸ ἐν Λονδίῳ συμπόσιον τῶν Ἑλλήνων καὶ ἡ ἐθνικὴ μουσικὴ.

ΕΓΧΩΡΙΑ

Ἡ «Μουσικὴ» ἐπὶ τῷ νέῳ ἔτει εὐχεται ὀλοψύχως τὰ βέλτιστα εἰς τοὺς συνδρομητὰς αὐτῆς.

✱

Κατὰ τὰς μεγάλας καὶ κοσμοσωτηρίους ἑορτὰς τῶν ἡμερῶν τούτων τὸ πνεῦμα τοῦ Ἑλληνος ἐκ παραδόσεως στρέφεται πρὸς τὴν Μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν καὶ πρὸς τὰς μεγαλοπρεπεῖς αὐτῆς θρησκευτικὰς τελετὰς. Ὁ Πατριαρχικὸς δὲ ναὸς εἶνε ὁ στόχος παντὸς φιλοθρησκου Ἑλληνος, ὅστις διασχίζων πολλὰς θάλασσας *τελήσασαν καὶ οὐρεα σιόδεντα* προσέρχεται ἵνα ἐκκλησιασθῇ ἐν αὐτῇ ταύτῃ τῇ ἐστίᾳ τῆς ὀρθοδοξίας, τῆς μόνης κιβωτοῦ τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν αὐθιπαρξίας. Ὁ ἱερός πατριαρχικὸς ναὸς μετὰ τοῦ ἱστορικοῦ αὐτοῦ περιβάλλοντος ἐπιβάλλει ἡμῖν οὐ μόνον θρησκευτικὰς, ἀλλὰ καὶ ἐθνικὰς ἀναμνήσεις καὶ συγκινήσεις. Τὸ κορύφωμα δὲ τῶν συγκινήσεων τούτων ἀναμφιβόλως συγκεντροῦται καὶ ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἡμῶν μουσικῇ, ἥτις, ὡς φωνὴ τῆς Ἐκκλησίας, ὡς διερχομένη τὴν εὐσέβειαν τῶν Πατέρων ἡμῶν, ἔπρεπε διὰ μεγαλοπρεποῦς μουσικῆς ἐκτελέσεως ν' ἀφαρπάσῃ

τοὺς ἐκκλησιαζομένους καὶ νὰ μεταφέρῃ τὴν διάνοιαν αὐτῶν εἰς τοὺς πνευματικοὺς κόσμους τῶν ὑψηλῶν θρησκευτικῶν συναισθημάτων καὶ πεποιθήσεων. Ἀλλ' ἡ μουσικὴ τοῦ Πατριαρχικοῦ ναοῦ, ὡς νῦν ἔχει, οὐδόλως ἀνταποκρίνεται δυστυχῶς εἰς τὸ μεγαλεῖον τῆς ὀρθοδοξοῦ ἡμῶν πίστεως καὶ εἰς τὸ ἱστορικὸν αὐτοῦ περιβάλλον. Μήπως ἄρα γε δὲν ἔχομεν ἀνταξίαν ἐκκλ. μουσικὴν; Τούναντίον ἡ ἱερὰ ἡμῶν τέχνη εἶνε τὰ μέγιστα μεγαλοπρεπῆς καὶ τὰ μέγιστα καταναυκτικὴ, ἀλλ' ἡ ἐκτέλεσις αὐτῆς εἶνε δυστυχῶς πενιχρὴ, καὶ τοῦ μετρίου μετριωτέρη. Εἷς καὶ μόνος δεξιὸς ψάλτης, εἷς καὶ μόνος ἀριστερὸς μετὰ 2—3 δομειστίχων καὶ τινῶν ἀγυμνάστων κανονάρ

Ἀπὸ τὰς τραγικὰς ἀναμνήσεις τῶν σεισμῶν τῶν Γανοχώρων. Νεανίσκος πρὸ τῶν θυμάτων τῶν προσφιλῶν αὐτοῦ ὑπάρξεων.

χωρῶν ἰδοὺ οἱ χοροὶ τοῦ Πατριαρχικοῦ ναοῦ! Ἀλλ' ἡ ἱερὰ ἡμῶν τέχνη δὲν εἶνε προωρισμένη διὰ μονωδίας ἱεροψαλτῶν, ἀλλὰ διὰ πολυωδίας, εἶνε μουσικὴ χορική, καὶ ὡς τοιαύτη δέον εὐρύθμως καὶ εὐμελῶς νὰ ψάλληται ὑπὸ πολλῶν ὁμοῦ. Ἡ θρησκευτικὴ δὲ καὶ ἡ ἐθνικὴ ἡμῶν ἀξιόπρεπεια ἀπαιτεῖ ὅπως ἐν τῷ κέντρῳ τῆς ὀρθοδοξίας, ἐν τῷ κεντρικῷ ναῷ τῶν πατριαρχείων, ἡ ὡραία ἐκκλησιαστικὴ ἡμῶν μουσικὴ ψάλληται ὑπὸ πολυμελοῦς χοροῦ, καλῶς γεγυμνασμένου. Πρὸς τοῦτο δὲ φρονοῦμεν ὅτι καὶ τὸ Ἑθνικὸν ταμεῖον ἔχει καθήκον καὶ ὑποχρέωσιν ὅπως ἠθικῶς καὶ ὑλικῶς ἔλθῃ ἀρωγόν, διότι καὶ πρὸ τῶν ξένων καθιστάμεθα γελοῖοι διὰ τὴν ἄφρηλον καὶ ἐλαττωματικὴν τῆς μουσικῆς ἡμῶν ἐκτέλεσιν.

Αἱ ἐκ τῆς τοιαύτης μουσικῆς ἐκτελέσεως τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ ἐντυπώσεις καὶ περιγραφαὶ τῶν ξένων εἶνε ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν οἰκτρὰ καὶ θίγουσαι σοβαρῶς τὴν ἐθνικὴν καὶ θρησκευτικὴν ἡμῶν φιλοτιμίαν. Πᾶς ξένος ἐρχόμενος εἰς τὴν Πολιν ἡμῶν πρῶτον αὐτοῦ καθήκον

θεωρεῖ νὰ ἐπισκεφθῇ καὶ τὸν Πατριαρχικὸν ναόν, ἀλλ' αἱ ἐκ τῆς μουσικῆς ἐκτελέσεως ἐντυπώσεις ἐπισκιάζουσι πᾶσαν ἄλλην ἀγαθὴν αὐτῶν ἐντύπωσιν. Διατί λοιπὸν νὰ μὴ συγκροτηθῶσι καλῶς γεγυμνασμένοι μουσικοὶ χοροὶ ἐκ καλλιφώνων καὶ μεμορφωμένων νέων; Διατί οἱ χοροὶ μὰ μὴ γυμνασθῶσι δις καὶ τρεῖς τῆς ἐβδομάδος διὰ νὰ παρουσιασθῶσι πλέον εὐπρόσωποι ἐν τῷ ναῷ; Διατί ἐπὶ τέλους νὰ μὴ χρησιμοποιηθῶσιν—ἵνα μὴ εἴτωμεν ὑποχρεωθῶσι—καὶ οἱ μαθηταὶ τῶν ἀνωτέρων τάξεων τῆς Μουσικῆς Σχολῆς, ἵνα προσλάβωσιν οὕτω καὶ τὸ χρίσμα τῆς πρακτικῆς ἐξασκήσεως; Ἄν οἱ μεγαλόνημοι πρωτοψάλται καὶ λαμπαδάριοι τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ εἶνε

φροντίδος οἱ ἐκκλησιαστικοὶ ἡμῶν χοροὶ δύνανται ἀρκετὰ εὐπρόσωπως νὰ συγκροτηθῶσι καταδεικνύει ὁ ἱερὸς ναὸς τοῦ Ἁγιοταφτικοῦ Μετοχίου. Τὸ προσωπικὸν τῶν χορῶν αὐτοῦ, ἂν καὶ ὀλιγοπληθέστερον τοῦ πατριαρχικοῦ, ἐν τούτοις παρουσιάζει ἕν σύνολον πολὺ εὐχάριστον, ὅπερ καὶ πολλοὶ ἐκκλησιαζόμενοι μετὰ χαρᾶς ἐξέφρασαν ἡμῖν. Τὸ εὐχάριστον δὲ τοῦτο προέρχεται, διότι ὁ μουσοτραφῆς ἀντιπρόσωπος τοῦ Παναγίου Τάφου Πανος. κ. Κελαδίων, κληρικὸς ἀντάξιος τῶν ὑψηλῶν ἐθνικῶν καθεσκευτικῶν ἡμῶν παραδόσεων, προσωπικῶς φροντίζει διὰ τὸν εὐπρόσωπον καταρτισμὸν, συνιστῶν καὶ ἐνθαρρύνων τοὺς προθύμους τοῦ ναοῦ αἰτιδούς.

ΤΟ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΝ ΤΜΗΜΑ ΤΗΣ ΜΑΝΔΟΛΙΝΑΤΑΣ ΦΑΝΑΡΙΟΥ

ἀνίκανοι νὰ καταρτίσωσιν εὐπρόσωπους χορούς φρονούμεν ὅτι πρέπει νὰ προσκαλῶνται ἄλλοι πλέον ἐπίδεξιοι. Ἡ ἱερὰ ἡμῶν τέχνη νομιζομεν ὅτι οὐδεμίαν ἔχει ὑποχρέωσιν νὰ ἐγκολπωθῇ τὰς μετριότητας διὰ τὸν ἱστορικὸν τῶν Πατριαρχείων ναόν. Καιρὸς πλέον νὰ λέγανται τὰ σῦκα σῦκα καὶ ἡ σκάφη σκάφη. Ἡ μουσικὴ τῶν Πατριαρχείων κακολογεῖται διὰ τὴν ἀτελῆ αὐτῆς ἐκτέλεσιν. Διατί λοιπὸν τὴν καλὴν ἐκτέλεσιν τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ νὰ μὴ καταστήσωμεν εὐπρόσωπον καὶ ὑπόδειγμα καὶ διὰ τοὺς ἄλλους ναοὺς; Ἐλπίζομεν ὅτι οἱ ἀρμόδιοι ἀποτελεσματικῶς θὰ φροντίσωσι καὶ διὰ τὸ σπουδαιότατον τοῦτο ζήτημα, ὅπερ ἀπασχολεῖ σοβαρῶς τὰς συνειδήσεις τῆς ὀρθοδόξου ἑλληνικῆς ὁμογενείας.

*

Πόσον διὰ τῆς καλῆς θελήσεως καὶ τῆς ἐνδελεχοῦς

Πληροφορούμεθα διὲν ἐν τῷ Ἐθνικῷ Ὁρφανοτροφείῳ τῶν θηλέων τῆς Πρώτης εἰσῆχθη ἡ διδασκαλία τῆς Ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς θεωρητικῶς καὶ πρακτικῶς. Λαμπρὰ βεβαίως καὶ ἐξορίετος ἡ πρόθεσις τῶν ἀρμοδίων. Ἄλλ' ὁποῖον πρακτικὸν ὄφελος; θὰ προσπορίσῃ εἰς τὰς ὀρφανὰς τοῦ ἔθνους ἡ διδασκαλία τῆς Ἐκκλ. μουσικῆς; Ψάλτριάς θὰ γίνωσιν αὐταὶ; οὐχὶ βεβαίως. Διατί λοιπὸν ἡ πρὸς αὐτὰς διδασκαλία τῆς μουσικῆς νὰ μὴ ἀνταποκρίνηται καὶ πρὸς τὰς μουσικὰς ἀνάγκας τῆς κοινωρίας; Ἐλπίζομεν ὅτι οἱ ἀρμόδιοι καταλλήλως θὰ φροντίσωσιν ἵνα προσδώσωσι καὶ πρακτικὴν χροιάν εἰς τὸ μάθημα τῆς μουσικῆς.

*

Ἐν τῷ ὡραίῳ πανηγυρικῷ τεύχει τοῦ «Ἀπ' ὄλα» δημοσιεύεται καὶ ἕν ὡραῖον μουσοῦργημα τῆς δεσποινίδος

Ε. Μαρκουίτζου Καβαλλιέρου, αδελφής του φίλου διευθυντού της μοναδικής επιθεωρήσεως της πόλεώς μας. Τό μουσούργημα τούτου φέρον τὸν τίτλον ὑπὸ τὸν Παρθενῶνα, εἶνε συντεθειμένον διὰ κλειδοκύμβαλον. Δὲν ἔχει μὲν πολυπλόκους μουσικὰς γραμμὰς καὶ ποικίλα ἁρμονικὰ σχήματα, ἀλλὰ διακρίνεται διὰ τὴν ἀβρότητα, τὴν μελωδικὴν ἡδύτητα καὶ τὴν ἰδιαιτέραν μουσικὴν χάριν οὕτως ὥστε νὰ εἶνε καταλληλότατον δι' αἰθοῦσας, δι' ἅς εἶνε καὶ προωρισμένον. Συγχαίρομεν τὴν νεαρὰν μουσουργὸν διὰ τὰς ὡραίας αὐτῆς μουσικὰς πτήσεις, αἱ ὁποῖαι κατέστησαν δυστυχῶς τόσον σπάνιαι εἰς τὰς νεωτέρας ἑλληνίδας.

✱

Ἐν τῷ θεάτρῳ Ὁρδεῖφ ἀπὸ τινων ἡμερῶν δίδει παραστάσεις ἢ βερολίνειος γερμανικὴ ὀπερέττα, ἢ διευθυνομένη ὑπὸ τῆς κ. Φρίτζη Ἄρχου.

✱

Ἡ «Μουσικὴ» ἐκφράζει τὰς θερμὰς αὐτῆς εὐχαριστίας εἰς τὸν ὁμόγλωσσον καὶ ξενόγλωσσον τύπον τῆς τε πρωτεύουσης καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ δι' ὅσα εὐνοϊκὰ εὐηρεστήθη νὰ γράψῃ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἐνιαυσίου αὐτῆς σταδιοδρομίας. Ἡ εὐμένεια αὐτῶν ἔτι μᾶλλον ἐνθαρρύνει τὸν πολύμοχθον ἡμῶν ἀγῶνα.

ΕΠΑΡΧΙΑΙ-ΕΞΩ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ

Ἐν Πάρρᾳ ἐγένετο μνημόσυνον ὑπὲρ τοῦ ἀειμνήστου Πατριάρχου Ἰωακείμ Γ', εἰς ὃ προσήλθον ἐκτὸς τῶν ὁμογενῶν καὶ οἱ Ἀρμένιοι ὡς καὶ ἱερεῖς μετὰ λαοῦ ἐκ τῶν περιχώρων. Λαμπρὸν ἐπιμνημόσυνον λόγον ἐξεφώνησεν ὁ διευθυντῆς τῶν Σχολῶν κ. Ε. Καλλιμάνης. Ἄλλ' ἐκεῖνο ὅπερ προὐκάλεσε πρωτοφανῆ διὰ τὴν Κοινότητα ἐντύπων ἦτο ὁ ἐξ 60 μαθητῶν καὶ μαθητριῶν τῶν Σχολῶν συγκαίμενος χορὸς, ὅστις ἔμελψεν ἐν τριφῶνι ἁρμονίᾳ τὸ «Αἰωνία ἡ μνήμη» κατὰ τὸ ἐν τῇ «Μουσικῇ» δημοσιευθὲν σύνθεμα. Ὁ μαθητικὸς οὗτος χορὸς κατηρτίσθη ὑπὸ τοῦ μουσοπόλου πρωτοψάλτου τῆς Κοινότητος κ. Σωκράτους Φιλιππίδου, ὅστις καὶ δικαίως ἐδέχθη τὰ θερμὰ συγχαρητήρια τῶν ἐκκλησιαζομένων διὰ τὴν φιλότιμον αὐτοῦ πρωτοβουλίαν. Τοῦ χοροῦ συμμετέσχον καὶ οἱ διδάσκαλοι τῆς Κοινότητος, οἵτινες οὕτω κατέδειξαν ὅτι εὐρίσκονται ὄντως εἰς τὸ ὕψος τῆς ἀποστολῆς των. Οἱ διδάσκαλοι οὗτοι εἶνε οἱ κ. κ. Σ. Καφαλάκης, Θ. Ἰορδανίδης, Ἰ. Ἰαλόπουλος καὶ Ἀν. Ἰωαννίδης. Διδάσκαλοι καὶ μαθηταὶ ὅταν συμψάλλωσι σημαίνει ὅτι εὐρίσκονται ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀληθινῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ παιδαγωγίας.

Ἐν Ἑλλάδι. — Ἡ ἔγκριτος «Νέα Ἡμέρα» Ἀθηνῶν (12 Δεκεμβρίου), ὑπὸ τὸν τίτλον «Πολεμικὰ τραγούδια», γράφει τὰ ἑξῆς, διὰ τὰ ὁποῖα σχετικὰ ἄρθρα ἀφιέρωσε καὶ ἡ «Μουσικὴ» εἰς προηγούμενα αὐτῆς φύλλα (ἴδε σελ. 305 καὶ 332).

Ἔρχεται τίσων συχνὰ εἰς τὸν τύπον ἢ συζήτησις περὶ ἐλλείψεως πολεμικῶν καὶ στρατιωτικῶν τραγουδιῶν, ὥστε δὲν θὰ ἤξιζε τὸν κόπον νὰ ξαναγίνῃ ἂν δὲν ἐδίδεν αὐτὴν τὴν φορὰν ἀφορμὴν πρὸς τοῦτο ἡ ἐπιστελὴ ἐνός ἐφέδρου ἀπὸ τῆς Ἡπείρου.

«Συχνότατα, λέγει, αἰσθανόμεθα τὴν ἀνάγκην νὰ τραγουδήσωμεν. Αὐτὴν τὴν ἀνάγκην τὴν γενεῶν ἢ πολεμῶν, ὁ καιρὸς, τὸ κέφι, ἡ ἡλικία μας. Ἐσκυραζόμεθα ἂν κάμωμεν μερικὰ χιλιόμετρα μὲ τραγουδί. Ποῦ νὰ τὰ βροῦμε ὅμως; Μερικὰ ποῦ ξέρομε τὸ θεωροῦμε ἄτοπον νὰ τὰ τραγουδήσωμε. Τὰ ἑλληνικὰ δημοτικὰ ποῦ τὰ ξέρου μερικοὶ ἀπὸ

ἡμᾶς καλὰ. εἶνε πολὺ θλιβερά. Τί νὰ ποῦμε; «Ἀπ' τὰ πολλὰ ποῦ μοῦχει κάμωμένα» Τὸ εἶπαμε πενήντα χιλιάδες φορὰς ἄς τώρα. Ἄν δώσῃ ὁ θεὸς καὶ γυρίσωμε πίσω ἐγὼ πρῶτος θὰ φωνάξω διαρκῶς ἕτι μᾶς χρειάζονται τραγούδια γιὰ τὸν στρατὸν, ἴσως καὶ γιὰ τὴν ἐπί τέλους, ἀπὸ ἐκείνους ποῦ μποροῦν νὰ τὰ κάμουν».

Ὅχι ἴσως, ἀλλὰ βεβαίως καὶ θὰ γίνῃ, διότι πρέπει νὰ γίνῃ. Τὴν ἀνάγκην τὴν εἶδαν στρατιῶται, ἀξιωματικοὶ καὶ σωματάρχαι. Καὶ ὅταν θὰ τελειώσῃ ὁ πόλεμος, ἡ λύρα πρέπει νὰ χορδισθῇ. Ἐπὶ τέλους ἕνας στρατιώτης δὲν χρειάζεται μόνον κυραμάνα καὶ μάντιχερ. Χρειάζεται καὶ τραγουδί.

Εἰς τὰς ὀρθὰς ταύτας παρατηρήσεις τί ἀπαντᾷ τὸ Ὁρδεῖον τῶν Ἀθηνῶν, τὸ ὁποῖον πέρυσιν εἶχε προκηρύξει σχετικὸν διαγωνισμόν; Τί γίνονται τὰ βραβευθέντα ἄσματα; Διὰ τί δὲν δημοσιεύονται, διὰ τί δὲν καταβάλλεται πρόνοια πρὸς διδασκαλίαν αὐτῶν ὅπου δεῖ; Ἡ μουσικὴ παρ' Ἑλλήσιν ὑπῆρξε πάντοτε ἀχώριστος τῶν γεγονότων τοῦ ἐθνικοῦ βίου. Διὰ τί λοιπὸν τὸ μοναδικὸν μας Ὁρδεῖον δὲν προσεγγίζει τὴν θεῖαν καὶ παρήγορον τοῦ Ὁρφέως τέχνην πρὸς τὴν δρῶσιν καὶ ὅτ' ἄκρου εἰς ἄκρον ἀγωγιζομένην ἐθνικὴν ψυχὴν;

Ἐν Ἀγγλίᾳ. — Ἢς τὸ μέγα συμπόσιον τὸ δοθὲν ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς Κοινότητος τοῦ Δονδίνου πρὸς τιμὴν τοῦ κ. Ε. Βενιζέλου καὶ τῶν Ἑλλήνων πληρεξουσίων ἐγένετο καὶ ὡραία μουσικὴ ἐπίδειξις. Ὁρχήστρα πολυμελῆς, ἀποτελουμένη ἀπὸ καλλιτέχνων τοῦ Βασιλικοῦ θεάτρου, ἐξετέλεσεν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ κ. Χόπκινσον ἐκλεκτὰ ἑλληνικὰ μουσουργήματα, παρασκευασθέντα ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ τοῦ μουσικοῦ χοροῦ τῆς ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας κ. Λαμπιλέτ' τὰ γενεῶς ἑλληνικὰ ταῦτα ἄσματα ἦσαν τὰ ἑξῆς:

Ἕγνος τῆς Νίκης (Γ. Λαμπιλέτ). Ἔχετε γειὰ ψηλὰ βουνα (Καρρόρη). Τὸ Ἑλληνικόν. Ὁ Κλέπτης. Κρητικὴ Περίπολος (Ν. Λαμπιλέτ). Ὁ Γέρω Ἀἴμος (Καρρόρη). Χορὸς συρτός. Ἐπίστεψα (Ν. Λαμπιλέτ). Ἡ Βλαχοπούλα. Χορὸς Καλαματιανός. Ἐθνικὸς Ἕγμος.

Ἡ ἀκρόασις τῶν ἑλληνικῶν τούτων ἄσματων ἐνεποίησε τοσαύτην εὐχάριστον ἐντύπων εἰς τε τοὺς ἡμετέρους καὶ ξένους, ὥστε ἐκ τῆς ἀγνῆς ταύτης ἑλληνικῆς ἀτμοσφαιρας ἠκούσθη καὶ μία γενναία ἐθνικὴ δωρεά, ἢ τῆς δεσποινίδος Στεφάνοβικ Σκυλίτζη, ἧτις ἐδήλωσεν εἰς τὸν κ. Βενιζέλον ὅτι δωρεῖται ποσὸν 25 χιλιάδων λιρῶν ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τοῦ ἔθνους.

ΜΩΣΑΪΚΟΝ

Κατὰ τὴν παράδοσιν, ὁ Δαυὶδ ἑρως μεταβαλὼν μίαν ἐσπέραν τῶν Χριστουγέννων εἰς τὸν οἶκόν του διὰ μέσου τῶν χιόνων παρετήρησε τὸ στερέωμα, καὶ ἡ λάμψις αὐτοῦ τόσον μεγάλην ἐντύπων τῷ ἐπροξένησεν, ὥστε ἐδοκίμασε νὰ ἐξηγήσῃ ταύτην εἰς τὴν γυναῖκα του καὶ τὰ τέκνα του. Αἰφνιδίως μία ἰδέα τῷ ἐπῆλθεν. Ἐκίψεν ἀπὸ τὸν κηπὸν του μικρὸν δένδρον ἐλάτης, ἔθεσεν ἐπ' αὐτοῦ κηρία καὶ τὰ ἔκρυψεν. Ὑπάρχει μάλιστα καὶ μία εἰκὼν παριστάσα τὸν Δαυὶδ ἐν μέσῳ τῆς οἰκογενείας του καὶ παρ' αὐτῷ τὸ δένδρον τῶν Χριστουγέννων. Ἐκτοτε δὲ ἐπεκράτησε τὸ ἔθος τοῦτο παρὰ τοῖς Λυτικοῖς λαοῖς.

Τὸ ἀρχαιότερον βιολίον, τὸ ὁποῖον διατηρεῖται μέχρι τῆς σήμερον φέρει τὸ ὄνομα τοῦ Ἰωάννου Κερλέν καὶ χρονολογεῖται ἀπὸ τὸ 1449.

*

Κωρικός τις ἀκούων πρώτην φοράν πολυμελῆ μελοδραματικὸν χορὸν ψάλλοντα ἀπὸ κοινοῦ, λέγει εἰς τὸν παρακαλούμενόν του·

— Τοὺς κατεργαρέους, ὅλοι μαζί τραγουδοῦν διὰ νὰ τε λειώσουν μιὰν ὥρα γρηγορώτερα!

*

— Ἡ παιανίστρια φαίνεται νὰ εἶνε πολὺ θρήσκα.

— ; ;

— Ἡ δεξιὰ τῆς δὲν γνωρίζει τί ποιεῖ ἢ ἀριστέρα τῆς !

*

Ἔνας διδάσκαλος τοῦ πιάνου·

— Δεσποινίς, εἶχατε ἔως τώρα ἄλλον διδάσκαλον τοῦ πιάνου ;

— Κύριε ! Εἶμαι θθὼν κόρη.

Μουσικὸν παιγνιον.

Πρὸς ἐξάσκησιν τῆς ἀκοῆς εἰς τοὺς διαφόρους χρωματισμοὺς τῶν μουσουργημάτων πρίζεται τὸ ἐπόμενον μουσικὸν παιγνιον.

Οἱ παίζοντες ἐντὸς ὁμοιασίου συνεργόμενοι διὰ κλήρου ἀφίηουσιν ἔξω αὐτοῦ ἓνα ἐκ τῶν συμπαιζόντων. Ἐν τῇ μετῴδῃ δὲ ἀπὸ κοινοῦ συναγνοούμενοι καθορίζουσι πρᾶγμα τι ἐκ τῶν ἐν τῇ ὁμοιασίᾳ εὑρισκόμενων. Μετὰ τὴν προσυνηνόνησιν ταύτην, ἀνοικόμενης τῆς θύρας, εἰσέρχεται ὁ ἔξω ἀναμμένων διὰ νὰ εὔρη τὸ καθωρισμένον ἀντικείμενον. Ὁδηγεῖται δὲ εἰς ταῦτα ὑπὸ τοῦ ἤχου τοῦ ἡσάματος τῶν συμπαιζόντων, ἢ καὶ μουσικοῦ τινος ὀργάνου. Ὅταν μὲν δηλαδὴ ἡ ἐκτέλεσις τῆς μελωδίας γίνεται ἰσχυρῶς (forte), σημαίνει ὅτι ὁ ἀναζητῶν εὑρίσκειται πολὺ μακρὰν τοῦ ζητουμένου, ὅταν μετρώς, ὅτι πλησιάζει αὐτὸ καὶ ὅταν πάλιν πολὺ ἀσθενῶς (pianissimo), σημαίνει ὅτι εὑρίσκειται ἤδη πολὺ πλησίον τοῦ ἀντικειμένου, μέχρις οὗ ἀνακλύβη αὐτό. Μετὰ τὴν ἀνακλύβην τὸ παιγνιον ἐπαναλαμβάνεται κατὰ τὸν αὐτὸν καὶ πάλιν τρόπον, μέχρις οὗ πάντες οἱ συμμετασχόντες γίνωσιν οὕτω κατὰ σειράν ἀναζητητά.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

«ΣΑΤΑΝ» Κ. Γ. Μακρίδου. — Ἐγένετο ἀνάρπαστον τὸ κατ' αὐτὰς ἐκδοθὲν σκυρικὸν ἡμερολόγιον τοῦ 1913, τὸ ὁποῖον κατέστη τοσοῦτον προσφιλές καὶ περιζήτητον ὑπὸ τοῦ ὁμογενοῦς δημοσίου, ὥστε ἐντὸς ἐβδομάδος τελείως νὰ ἐξαντληθῶσι τὰ 16,000 ἀντίτυπα αὐτοῦ. Αἱ ὑπερκατὸν μόνόχρωμοι, δίχρωμοι, τρίχρωμοι καὶ τετράχρωμοι ὄραται σκυρικὰ εἰκόνες, τὰ ποικίλα γελοιογραφικὰ ἄρθρα καὶ οἱ ποικίλοι εὐφρεῖς σκυρικοὶ στίχοι κατέστησαν τὸ καλλιτέχνημα τοῦ βυζαντινοῦ Ἀριστοφάνους τοσοῦτον προσφιλές, ὥστε νὰ ζητηθῇ ὡς τὸ καλλίτερον Αἰθιοπικὸν δῶρον. Τιμᾶται ἄδελφον μὲν μόνον 5 γρόσια, πολυτελῶς δὲ δεδεμένον 10.

*

«ΣΕΒΑΣΤΟΠΟΥΛΕΙΟΣ ΑΓΩΝ ΚΩΝ/ΠΟΛΕΩΣ». — Ἐκθεσις τῆς ἀγωνοδίκου ἐπιτροπείας, ἀνεγνωσθεῖσα τῇ 1ῃ Σεπτεμβρίου 1912 ἐν τῇ Μ. τοῦ Γένους Σχολῇ ὑπὸ τοῦ εἰσηγητοῦ κ. Β. Α. Μυστακίδου, καθηγητοῦ ἐν αὐτῇ.

Σοφὴ καὶ σθεναρὰ εἰσηγήσις ὑπὲρ τῆς μάγου ἐλληνικῆς

γλώσσας, ἣς τυγχάνει ἐκ τῶν ἄγαν ὀρθρῶν σκεπτανῶν ὁ μουσολόγος εἰσηγητὴς καὶ διακεκριμένος καθηγητὴς τῆς μεγάλωνόμου Σχολῆς.

*

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ «ΑΗ' ΟΛΛ». — Τὸ ἰδιαιτέρον πανηγυρικὸν τεῦχος τῆς συμπικνῆς ταύτης ἐβδομαδιαίας ἐπιθεωρησεως ἐξεδόθη μὲ ὄλην ἐκλεκτὴν καὶ ποικίλην. Κάλαιμοι διακεκριμένοι, εἰκόνες λίαν ἐπίκαιραι καὶ καλλιτεχνικαὶ κοσμοδοὶ καὶ ὑπερκατὸν αὐτῆς σελίδας. Ἀποτελεῖ ὄντως ἐν τῇ συνόλῳ φιλολογικὸν καὶ καλλιτεχνικὸν ἀπόκτημα πρῶτης τάξεως διὰ τὰς αἰθούσας τῶν φιλοκαλῶν ἐλληνικῶν οἰκογενειῶν. Τιμᾶται μόνον ἀντὶ 5 γροσίων.

*

«Μάξιμος ὁ ἑλληνας» ἐπιγράφεται τὸ κομψὸν φυλλάδιον τὸ ὁποῖον ἐξέδωκε τελευταίως ὁ ἐγκριτος συνάδελφος κ. Γρ. Παπαμηνάχης, διευθυντὴς τοῦ «Ἐκκλησιαστικοῦ Φόρου» καὶ τοῦ «Πανταίνου» Ἀλεξανδρείας. Ἡ ἀξιολογὸς αὐτῆς μελέτης, γεγραμμῆς ἐν γλώσσῃ γλαφυρῇ καὶ πειστικῇ, ἀποδίδεται εἰς τὸν ἐν Ἄρτῃ γεννηθέντα τὸ 1480 ἑλληνα λόγιον Μάξιμον, ὅστις ἀφοσιωθείς εἰς τὸ ἔργον τοῦ φωτισμοῦ καὶ ἐξυγιάνσεως τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ, ἔπεσε θύμα κατόπιν τοῦ φθόνου τοῦ ρωσικοῦ κλήρου καὶ τῆς ἀμαθείας τῆς ρωσικῆς κοινωνίας. Κατηγορηθεὶς ὡς αἰρετικὸς ἐνεκλείσθη σιδηροδέσμιος ἐπὶ ἐννέα ἔτη ἐν ἐχθρικῇ μονῇ. Ἐκτὸν ὅμως ἔτη μετὰ τὴν τραγικὴν τοῦ Μαξίμου τελευταίαν ἢ Ρωσικὴν Ἐκκλησίαν, μνήμων τῶν ἀγῶνων, τῶν εὐεργεσιῶν καὶ τοῦ μαρτυρικοῦ αὐτοῦ θανάτου, κατέταξεν αὐτὸν εἰς τὸν χορὸν τῶν Ἁγίων. Ἐπὶ πλέον δὲ ὁ συγγραφεὺς τοῦ πρωτοτύπου τούτου πονήματος, ἀφιερῶν αὐτὸ λίαν εὐστόχως εἰς τοὺς Ρώσους μισέλληνας.

ΔΗΛΩΣΕΙΣ

Εἰς ὅσους ἀποστέλλεται πρώτην φοράν ἡ «Μουσικὴ» καὶ δὲν ἐπιστρέφουσιν αὐτὴν ἐγκλήτως θεωροῦνται συνδρομηταί· Ὅσοι λοιπὸν δὲν ἐπιθυμοῦσιν, ἔνεκα εἰωνοθῆποτε λόγων, νὰ καταταχθῶσι μεταξὺ αὐτῶν παρακαλοῦνται ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἐπιστρέψωσιν αὐτὴν πρὸς ἡμᾶς πάλιν.

Παρακαλοῦνται οἱ ἐναπολειφθέντες ὀλίγοι συνδρομηταί, οἱ ὁποῖοι καθυστεροῦσιν εἰσεῖν τὴν συνδρομὴν των, ὡς τάχιστα ν' ἀποστέλωσιν αὐτὴν. Ἄλλως ὀρισμένως θὰ διακοπῇ ἢ περαιτέρω ἀποστολὴ τοῦ Περιθικοῦ, τὸ ὁποῖον, ἐκτὸς τῆς ὕλικῆς αὐτοῦ ἀξίας, ἐπιβαρύνεται καὶ διὰ τῶν δαπανῶν τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν καὶ τῆς διεκπεραιώσεως.

Εὐκαιρία διὰ τοὺς συνδρομητὰς ἡμῶν.

Ἀπὸ τοῦδε ἐλόκληρος ἡ σειρά τοῦ λήξαντος ἔτους τῆς «Μουσικῆς» θὰ πωλῆται πρὸς 80 γρόσια μετὰ τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν.

Διὰ τοὺς προπληρώνοντας ὁμοῦς νέους συνδρομητὰς ἡ σειρά αὐτῆ ἐξαιρετικῶς πωληθήσεται εἰς τὸ ἡμῶν τῆς τιμῆς.

Εἰδοποιῶνται ἐπίσης οἱ συνδρομηταί ἡμῶν ἐν γένει, ὅτι ἡ ἐκ 500 περίπου σελίδων συγκεκριμένη Συλλογὴ ἡμῶν τῶν «260 ἐλληνικῶν δημοτικῶν ᾠσμάτων» (Βιβλιοθήκης Μαρσαλῆ), ἣς ὀλίγα ἀντίτυπα ὑπολείπονται, παρέχεται πρὸς 8 μόνον φράγκα, ἀντὶ 15 φρ. τῆς τρεχούσης τιμῆς.

Οἱ ἐν Θράκῃ, Μακεδονίᾳ καὶ Ἠπείρῳ συνδρομηταί ἡμῶν εἰδοποιῶνται ὅτι τὸ 11 καὶ 12 τεῦχος τῆς «Μουσικῆς» μετὰ τοῦ κερύοντος κρατοῦνται κερ' ἡμῶν μέχρι τῆς τακτικῆς ἀποκαταστάσεως τῆς ταχυδρομικῆς ὑπηρεσίας τῶν χωρῶν τούτων.

*Υπεύθυνος Γ. Δ. ΠΑΧΤΙΚΟΣ - Τύποις ΑΔΕΛΦΩΝ ΓΕΡΑΡΩΝ